گۆڤارا زانستێن مرۆڤایەتی یا زانکۆیا زاخۆ
مجلة العلوم الانسانية لجامعة زاخو
Humanities Journal of University of Zakho (HJUOZ)
hjuoz.uoz.edu.krd
p-ISSN: 2664-4673
e-ISSN: 2664-4681
Vol. 13, No. 1, pp. 194–210, January-March-2025.
journals.uoz.edu.krd

شڕۆڤەکاریا ڕۆمانا (مرن د زەنگا12 دا) لدویڤ مۆدێلا شێوازگەرییا سارا میلزێ

ئەڤین إسماعیل صالح * و حسین عثمان عبدالرحمن

پشکا زمانێ کوردی، کولیژا زانستێن مرۆڤایەتی، زانکویا زاخو، هەرێما کوردستانێ _ عێراق.

وەرگرتن: 2025/01 پەسەندکرن: 2025/03 بەلاڤکرن: 2025/03 https://doi.org/10.26436/hjuoz.2025.13.1.1551

پوختە:

شێوازگەرییا فیمینیستی ئێك ژ میتۆدێن نوی و ڕەخنەیێن گرنگە، کو دشڕۆڤەکارییا خۆدا زمانڤانیێ و ڕەخنا فیمینیستی تێکەل دکەت، بۆ دیارکرنا چاوانییا کارتێکرنا جڤاکی لسەر زمان و شێوازێ دەقێن ئەدەبی، هەر دیسان دیارکرنا جیاوازیێن شێوازی دناڤبەرا نڤیسینێن ژن و زەلاماندا، پراکتیزەکرنا ئەڤێ میتۆدێ لدویڤ هزرا Sara Mills سارا میلزێ، لسەر دەقێ ڕۆمانا مرن دزەنگا 12دا بوویە جهێ دویڤچوونێ د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا، گرنگییا ڤەکۆلینێ د ئەوێ یەکێدایە؛ ئەگەر چ تا نووکە ڤەکۆلینێن کوردی لدور ڕەخنا فیمینیستی هاتینە ئەنجامدان، لێ دیارکرنا ئەڤێ مۆدێلا شڕۆڤەکاریێ لسەر تێکستێ ناڤبری نە هاتییە ئەنجامدان، لەورا ڤەکۆلینا مە دبیتە دەرگەهەکێ نوی ژ بۆ ئەڤی تەرزێ ڤەکۆلینێ. پێشبینی دهێتەکرن نڤیسەرا بەرهەمی هەتا ڕادەیەکێ زمانەکێ تایبەت ب ڕەگەزێ مێڤە دناڤ ئەڤێ ڕۆمانێدا بکارهینا بیت، کو جودایە ژ زمانێ نڤیسەرێن زەلام، ئەڤ چەندە ژی بوویە ئەگەرێ ئەوێ یەکێ زێدەتر ل ژێر تیشکێن شێوازگەرییا فیمینیستی بگۆنجیت. ڤەکۆلین بەرێخۆدانێ بۆ شێوازگەرییا تێکستێ ئەدەبی دکەت، کو لایەنێ زمانڤانییا دەقی ب هزرێن فیمینیستیڤە گرێداینە، بگۆتنەکا دی ئەڤ میتۆدە بۆ نیشاندانا لایەنگرییا ئایدۆلۆجی ددەقیدا پشتبەستنێ لسەر هەلوەشاندنا پێکهاتا زمانڤانییا دەقی دکەت. ئەنجامێن ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەوێ یەکێ خویا دکەن؛ هەرچەند نڤیسەرا ژن شیایە تا ڕادەیەکێ باش شێوازێ زمانیێ ڕەگەزێ مێ دناڤ تێکستێ خۆدا بپارێزیت، لێ لگەل ڤێ یەکێ ژی ژ کارێگەرییا زمانێ ڕەگەزێ نێر قورتالنەبوویە، دبیت ئەڤەژی بۆ کارێگەرییا هزرا جڤاك و دابونەریتان یا زال لسەر نڤیسەرێ ڤەگەڕیت.

پەیڤێن کلیلدار: شێوازگەرییا فیمینیستی، ژن، زمانێ ڕەگەزی، مرن دزەنگا 12دا، سارا میلز.

پێشەکی:

شێوازگەرییا فیمینیستی تایەکێ گرنگێ زانستێ شێوازییە کو ل سالا(1995) ژلایێ سارا میلزێڤە هاتییە پێشکێشکرن، هەرچەند بەری ئەوێ ئەڤ میتۆدە ژ لایێ هندەك شێوازناسانڤە هاتییە بکارهینان لێ هندەك ژ ژنێن فیمینیست داهێنانا زاراڤێ(شێوزگەرییا فیمینیستی)بۆ ئەوێ ڤەدگەڕینن. لایەنێ هەرە گرنگ د ئەڤێ تایێ شێوازیدا دیارکرنا جیاوازییا زمانێ ژن و زەلامانە، لسەر بنەمایێ ئەوێ چەندێ کو زمانێ ئەوان جیاوازە. واتە لسەر بنەمایێ زمانی دەقێ ئەدەبی دهێتە شڕۆڤەکرن. ب پشت بەستن ب جیاوازییا کەسایەتی و سایکۆلۆجی و بایلۆجی کو دناڤ نڤیسینین هەر ئێك ژ ئەواندا ڕەنگڤەددەن. شێوازناسێن فیمینیست ئاماژێ بهندێ ددەن کو زمان چێکریێ دەستێ زەلامیە، زمانەکێ قورسە و هشکە، پێدڤیە ژن ئەڤی زمانی لدویڤ هەست و سۆزێن خۆ گۆهۆڕینا تێدا بکەن داکو لگەل تایبەتمەندیێن ئەوان بگۆنجیت. ئارمانج ژ ڤەکۆلینێ ئەوە ئەرێ ڕاستە جیاوازیێن ژنێ یێن سایکۆلۆجی و بایلۆجی دبنە ئەگەر زمانێ ئەوێ جیاواز بیت؟، ئەرێ شیایە بەرۆڤاژی پێشبینییا جڤاکی و ئاڕاستەکرنێن جڤاکی ژنێ وێنە بکەت یان نە؟

گرێمانا ڤەکۆلینێ: گرێمانە دهێتەکرن کو ئەڤ دەقێ ڕۆمانێ هەتا ڕادەیەکێ لدویڤ مۆدێلا سارا میلزێ بگۆنجیت و ئەم بشێین ب شێوەیەك سەرکەڤتی لسەر دەقی پڕاکتیزەبکەین. دیسان پێشبینی دهێتەکرن هەتا ڕادەیەکێ لدویڤ بنەمایێن ئەڤێ مۆدێلێ بهێتە سەلماندن کو نڤیسینێن ژنان جیاوازیێن خۆ هەنە و جیاوازییا هزرێن ئەوان د نڤیسینێن ئەواندا ڕەنگڤەددەن.

میتۆدا ڤەکۆلینێ: ڤەکۆلین لدویڤ (مۆدێلا زمانڤانییا سارا میلز)ێ هاتییە ئەنجامدان. ئەڤ میتۆدە کو ژلایێ سارا میلزێڤە هاتییە داڕشتن. ئەوا لسەر بنەمایێ زمانی دەقێ ئەدەبی شڕۆڤە دکەت بتایبەتی ژی دەقێن ئەدەبی یێن ژنان، کۆمەکا بنەمایان بخۆڤە دگریت کو لسەر هەرسێ ئاستێن پەیڤ و ڕستە و گۆتارێ دەقی دئێخیت لژێر تیشکێن ڤەکۆلینێ.

ناڤونیشانێ ڤەکۆلینێ: ڤەکۆلینا مە لژێر ناڤێ (شڕۆڤەکارییا ڕۆمانا (مرن دزەنگا 12 دا)لدویڤ مۆدێلا شێوازگەرییا سارا میلزێ) بۆ دیارکرنا شێوازێ

* ڤەکولەرێ بەرپرس.

This is an open access under a CC BY-NC-SA 4.0 license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

نڤیسینا نڤیسەرا ڕۆمانێ کەوسەر شەوکەتییە، پێخەمەت هندێ بسەلمینین کو ژن دنڤیسینێن خۆدا دشێت جیاوازییا خۆ بەرجەستە بکەت و ئەو ژی خۆدانا شێوازێ خۆ یێ تایبەتە و شێوازێ ئەوێ دەربڕینێ ژکەسایەتییا ئەوێ دکەت.

ئەگەرێ هەلبژارتنا ڤەکۆلینێ: ئەگەرێ هەلبژارتنا مە بۆ ئەڤی بابەتی بۆ گرنگیدانا مە بۆ داهێنانێن ژنان ڤەدگەڕیت، ئەو ژی ژ پێخەمەت گرنگیدانا مە ب چاوانییا ڕەنگڤەدانا ژنێ دناڤ نڤیسینێن ژنێن نڤیسەردا.

سنوورێ ڤەکۆلینێ: ڕۆمانا (**مرن د زەنگا12 دا**) یا ڕۆماننڤیسا ژنا دەڤەرا بەهدینان (کەوسەرشەوکەت) ێنە.

پرسا ڤەکۆلینێ: گرنگترین پرسا ڤەکۆلینا مە ئەوە شێوازێ زمانێ ژنانە دناڤ نڤیسینێن ژناندا بهێتە نیاسین، هەردیسان نیشاندانا کارێگەرییا دەستهەلاتا نێرسالاریێ لسەرئایدۆلۆجی و نێرینا ژنان و ڕەنگڤەدانا ئەوان دناڤ ئەوان بەرهەمێن ژن دنڤیسن.

چارچووڤێ ڤەکۆلینێ: ڤەکۆلینا مە ژ دوو بەندان پێکهاتییە، د بەندێ ئێکێدا زێدەتر باس ل شێوازگەرییا فیمینیستی هاتییە کرن، کو بابەتێ سەرەکیێ ڤەکۆلینێ پێکدهینیت، هەردیسان دانەنیاسینەکا کورت بۆ شێوازناسی و فیمینیزمێ هاتییە ئەنجامدان، چونکی شێوازگەرییا فیمینیستی ژ ئەنجامێ تێکەلبوونا ئەڤان هەردوو زانستان پەیدابوویە. د بەندێ دوویێدا ڕۆمانا (**مرن د زەنگا 12**) لدویڤ بنەمایێن مۆدێلا سارا میلزێ یا زمانڤانی هاتییە پڕاکتیزەکرن.

1. بەندێ ئێکێ:

1.1. شێوازگەرییا فیمینیستی:

لدەستپێکێ بەری باس ل شێوازگەرییا فیمینیستی بکەین، پێدڤیە بزانین شێواز و زانستێ شێوازی چییە؟ بۆ هندێ دیارکەین چاوا ژنێ شیایە دووجاران نڤیسینێن خۆ ژ نڤیسینێن نڤیسەرەکێ نێر جیاواز بنڤیسیت. هەردیسان پێدڤیە بزانین بزاڤا فیمینیستی بخۆ چییە؟ بۆ هندێ بزانین بۆچی شێوازگەرییا فیمینیستی جەختیێ لسەر کێشەیێن مینا لایەنگرییا زمانی و چاوانییا پێشکێشکرنا کارەکتەرێن ژن د ئەدەبیاتێدا دکەت؟

شێوازگەری زانستەکە گرنگییێ ب ڕێکا بکارهینانا زمانی د دەقێن جودا جودا ددەت، ب تایبەتی ژی دەقێن ئەدەبی. سەرنجا ئەڤی زانستی لسەر چاوانییا پێشکێشکرنا هزر و بیرانە زێدەتر ژ هندێ کو سەرنجا ئەوی لسەر بابەتی بیت، واتە چاوانییا پێشکێشکرنا ئەوی بابەتی ژ ناڤەڕۆکا ئەوی بابەتی گرنگترە. ب دەربڕینەکا دی زانستێ شێوازگەریێ گرنگییێ ب چاوانییا بکارهینانا زمانی ددەت، ڕیتمێن دەربڕینێ و چاوانییا کارتێکرنا ئەوان لسەر خوێندەڤان و وەرگران.

دەربارەی پێناسەیا شێوازی ژی (بییر جیرو) د پەرتووکا خۆ (Stylistique) دبێژیت چ تشت ژ پەیڤا شێواز باشتر نەهاتییە پێناسەکرن، شێواز ڕێکا نڤیسینێیە، ژ لایەکێ دیڤە جیاوازییا نڤیسینێیە ژ نڤیسەرەکی بۆ ئێکەدی، ژ ژانڕەکێ بۆ ئێکەدی و ژ سەردەمەکێ بۆ ئێکەدی(جیرو، 1994: 9).

ب ئەڤی ڕەنگی گرنگییا ئەڤی زانستی بۆمە دیار دبیت، کو هەر نڤیسەرەکێ شێوازێ خۆ یێ تایبەت هەیە، دیسان شێوازێ هەر ژانڕەکێ ئەدەبی ژ ژانڕەکێ دی جیاوازە، وەکو هۆزان، چیرۆك، ڕۆمان ... ژ هەمیێ گرنگتر دەقێن ئەدەبی لهەر سەردەمەکێ جیاواز ژ سەردەمەکێ دی دهێنە نڤێسین، بۆ نموونە شێوازێ نڤێسینا هۆزانا کەڤنا کوردی لگەل هۆزانا نوی و نویخازا کوردی، کو هەر ئێك ژ ئەوان ژ دایکبوویا سەردەمەکێ جیاواز و بارودۆخەك جیاوازە. ب ئەڤی ڕەنگی شێوازێ نڤیسین و گوتن و کارتێکرنا ئەوان لسەر خوێندەڤانی جیاوازە.

سەبارەت فیمینیزمێ ب ئەوێ عەقیدەیێ دهێتە هژمارتن، یاکو ئارمانجا ئەوێ پێدانا ئەوان مافایە ب ژنێ یێن زەلامی هەین (şen,2011:448). ئەو مافێن جڤاکی ب ڕەگەزێ نێر بەخشین مینا خوێندن، دەرفەتێن کاری، دەنگدان...هتد، ب ئەڤێ واتایێ فیمینیزم بزاڤەکا جڤاکی، ڕەوشەنبیری و سیاسییە، بزاڤا ئافراندنا یەکسانییێ دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا دناڤا جڤاکیدا دکەت. واتە لایەنگرێن ئەڤێ بزاڤێ ب دژی ئەوێ چەندێنە لسەر بنەمایێ ڕەگەزی جیاوازی دناڤبەرا ژن و زەلاماندا بهێتەکرن، و داخوازا ئەوێ چەندێ دکەن هەمان دەرفەتێن ئابووری و سیاسیی و ڕەوشەنبیری...یێن بۆ زەلامی دهێنە ڕەخساندن بۆ ژنێ ژی بهێنە ڕەخساندن، ژبەرکو ئەو وەسان دبینن کو ژنێ ژی هەمان شیانێن ڕەگەزێ نێر هەنە و دشێت بهەمان کار ڕابیت یێن کو ڕەگەزێ نێر پێڕادبیت.

ئەڤ بزاڤا یەکسانیکرنا ژنان لگەل زەلامان نە بتنێ دجڤاکیدا دهیتە داخوازکرن، بەلکو لایەنگرێن فیمینزمی د ئەوێ باوەرییێدانە کو ژن نە بتنێ دناڤا جڤاکیدا دهێنە کێمکرن و پەراوێز ئێخستن بەلکو دناڤا دەقێن ئەدەبیدا ژی ئەڤ چەندە دهێتە ڕویدان. ب ئەڤی ڕەنگی پشتەڤانیا نێرسالاریێ دهێتەکرن.(Moran,2000: 249). ئەڤە ژی ئەوێ چەندێ دگەهینیت د نڤیسینێن نڤیسەرێن نێردا ژن هەروەکو چاوا ڕەگەزێ نێر دڤێت دهێنە وێنەکرن. ژنێن لاواز کو خۆشگۆزەرانی و هەبوونا ئەوێ هەردەم گرێدایی ڕەگەزێ نێر بیت، ژنەك بیت لدویڤ جیهانا خەیالییا نێران بیت و ب ڕێکا نڤیسینێن خۆ بزاڤا واقعیکرنا ئەوێ خەیالێ دکەن، ژنێن فیمینیست ژی ب دژی ئەڤێ چەندێ ڕادبن. ب ئەڤی ڕەنگی تێگەهەك بناڤێ ڕەخنا فیمینستی هاتە هەبوونێ.

2.1. ڕەخنەگرو لایەنگرێن فیمینیستی دوو ڕێبازێن سەرەکی دناڤ ئەدەبیاتێدا دەستنیشاندکەن (Moran,2000: 250)

1.2.1. ڕێبازا ئێکێ بەرەڤ ژنێن خوێندەڤان ئاڕاستەکرییە :

ئەڤ ڕێبازە لسەر ئەڤی بنەمایی هاتییە دامەزراندن کو دەقێ ئەدەبی ب شێوەیەك جیاواز دهێتە خوێندن و وەرگرتن ئەگەر خوێندەڤان ژن بیت. ئەڤەژی بۆ هندێ ڤەدگەڕیت کو کارڤەدانا ژنان بەرامبەر ئایدیۆلۆجیێن ڕەگەزی یێن دناڤ دەقێن ئەدەبیدا جیاوازە ژ ڕەگەزێن نێر، لێ هەژی گۆتنێیە، کو ئەڤ هزرە ئەوێ چەندێ

ناگەهینیت کو هەمی ژن دەقێ ئەدەبی وەکو ژنێ دخوینن. ژبەرکو لڤێرێ تێگەهێ(ژنبوون) پشتبەستنێ لسەر جیاوازییا بایۆلۆجی دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا ناکەت. بەلکو پشتبەستنێ لسەر هۆشیارییا تایبەت ب ژنبوونێڤە دکەت کو پشتی هینگێ بڕێکا ئەوێ ڕەوشەنبیریێ دناڤ جڤاکیدا بدەستڤە دهێت. بۆخوێندن وەکو ژنەکێ پێدڤی ناکەت بتنێ خوێندەڤان ژن بیت، بەلکو دڤێت ئاگەهداری ئەوێ چەندێ بیت کو ژنبوون بخۆ چیە؟(Moran,2002:250). بێگومان خوێندەڤانێن ژن جیاوازتر ژ ڕەگەزێ نێر د ئایدۆلۆجیێن ڕەگەزی یێن دناڤا دەقیدا هاتین بەرجەستەکرن تێدگەهیت، مەبەست ژ ئایدۆلۆجیێن ڕەگەزی دناڤ ئەدەبیدا، چاوانییا وێنەکرن و شڕوڤەکرنا ڕۆلێن جێندەرییە.

ئەڤ ئایدۆلۆجیە ژی دبیت هندەك نێرینێن ل دەربارەی سروشتێ هەردوو ڕەگەزان بیت، یان ژی ڕۆلێن تەقلیدی بن، مینا وێنەکرنا ژنان لاوازتر ژ زەلامان و چەندین هزرێن دی یێن جڤاکی کو لسەر ژنێ دهێنە سەپاندن. ل ئەڤێرێ نێرینێن خوێندەڤانێ نێر بۆ ئەڤێ جیاوازییا ئایدۆلۆجی دێ جیاواز بیت، دبیت هەرهەست ب ئەڤێ چەندێ نەکەت ژبەرکو ئەودناڤ جڤاکیدا یێ لێ ڕاهاتی، هەروەسا ئەڤ ئایدۆلۆجیە د بەرژەوەندییا ئەوی دایە وەکو ڕەگەزێ نێر و دبیتە ئەگەرێ هندێ هەست ب هێز و شیانان بکەت. لێ نێرینا ژنەکا خوێندەڤان کو ژنانە هزربکەت دێ یا جیاواز بیت و هەست ب ئەوێ جیاوازیی و پەراوێز خستنێ یاکو کارەکتەرێن ژن دناڤا ئەوی دەقیدا توشبووینێ کەت.

هەردوو نڤیسەرێن ژن ساندرا ئێم گیلبێرت و سوزان گۆبار (Sandra M Gilbert) و(Sozan Gubar) د پەرتووکا (The mad woman in the attic)دا خویا دکەن کو دنڤیسینێن زەلاماندا دوو وێنەیێن ژنان بەرچاڤ دکەڤن (فریشتەیا ناڤ مالێ یان دێو (الوحش). مەبەست ژ فریشتەیا دناڤ مالێدا ئەو وێنەیێ ژنێ یێ نموونەییە، کو دناڤ جڤاکێن نێرسالاردا دهێنە پەسەندکرن، سەبارەت ئەڤی بابەتی ژی ڤیرجینیا وۆلف(Virginia Woolf)دەتە دیارکرن کو وێنەیێ ژ هەمیان زیانبەخشتر یێکو نڤیسەرێن نێر ددەقێن خۆدا بەرجەستە دکەن وێنەیێ فریشتەیا ناڤمالێیە(Gilber, Gubar,2000:20). ئەو وێنەیێ ژنێ یێکو دناڤ نڤیسینێن نڤیسەرێن نێردا بەرجەستە دبیت وێنێ ئەوێ ژنێیە کو ڕەگەزێ نێر خەیالا خۆ پێ ڕەنگدکەت، بگوتنەکا دی ئەو ژنەیە یا کو باش، پاقژ، ب ڕەوشت، یاکو خۆ دکەتە قوربانی بۆ هەڤژین و مال و خێزانا خۆ. واتە ژنا نموونەییا دناڤ خەیالا نڤیسەرێ نێردا، کو ژ خەیالا خۆ ئافراندییە و دڤێت بکەتە واقع. وۆلف ژی دەتە دیارکرن کو ئەڤ وێنە دبیتە ئەگەرێ پەراوێزخستنا ژنان دناڤ جڤاك و ئەدەبیاتێدا، ڕێکێ لبەر پێشکەڤتنا ئەوێ دگریت. ژنێن فیمینیست ژی ب دژی ئەڤێ چەندێنە کو بتنێ ژن لسەر بنەمایێ ئەڤان هەردوو وێنەیان دناڤ دەقێن ئەدەبیدا بهێنە نیشاندان، بەلکو پێدڤیە ژنێن خوێندەڤان ، سەرکەڤتی و سەربەخۆ و ئازاد ... بهێنە وێنەکرن.

2.2.1. ڕێبازا دوویێ بەرەڤ ژنێن نڤیسەر ئاڕاستە کرییە:

چەندین جۆرێن ڤرسیاران لدویڤ ئەڤی جوریێ ڕەخنێدا دهێن: ژ ئەوان ژی ئەرێ ژنێ ئەدەبەك تایبەت بخۆڤە هەیە؟ ئەرێ خالێن هەڤپشك دناڤبەرا نڤیسینێن ژناندا هەنە مینا بابەت، کارەکتەر و هزر...هتد ؟و چەندین پرسیارێن دی (Moran, 2002: 255).سەبارەت هەبوونا ئەدەبیاتا ژنێ و نە بوونا ئەوێ بو چوونێن جودا هەنە بۆ نموونە ئێلین شوالتەر (Elaine showalter)د بێژیت: ئەدەبیاتا ژنێ ئەو ئەدەبیاتەیە یاکو ب ئاشکرایی باس ل گرنگیدانێن ژنان ب خۆد(الذات) ێ ئەوان دکەت. (النوردین،2019:11).ژ پێناسەیا شوالتەر بۆ ئەدەبیاتا ژنێ خویا دبیت کو ڕەخنەگرا ژن لگەل هەبوونا تێگەهێ ئەدەبیاتا ژنێیە.

دمەیدانا ڕەخنا فڕەنسیدا ڕەخنەگرێن مینا(لوسی ئیرجای و جولیا کرستیڤا) بەرەڤ ئەوێ هزرێڤە دچن کو هەولا پەسەندکرنا تێگەهێ ئەدەبێ ژنێ دبیتە ئەگەرێ دانانا هەردوو ڕەگەزان د چوارچۆڤێ پێکهاتەیا وان یا بایۆلۆجیدا. ئەڤە ژی ب چ ڕەنگان کارەك ڕەوا نینە، چونکی فیمینیستخواز ب دژی ناسناما بایۆلۆجی ڕادبن، بۆ دەرکەڤتن ژ ئەڤێ ئاریشێ ژی هەردوو ڕەخنەگران دەربڕینا (نەشێت بهێتە دەست نیشانکرن) بۆ دەربڕین ژ ئەڤێ ئاریشێ بکارهێنان.(النوردین،2019:11). بێگومان ئاساییە فیمینیستخواز ئەڤێ هزرێ بکەن ژبەرکو ئەو د بنایتدا ب دژی ژێك جوداکرنا هەردوو ڕەگەزانن، هەمی بزاڤ و کارێن ئەوان بۆ هندێنە کو جیاوازییا جێندەری نەهێلن، ژبەرهندێ ژی جوداکرنا ئەدەبیاتێ ژی لسەر بنەمایێ ڕەگەزی لدەڤ ئەوان کارەك ڕەوا نابیت.

پشتی مە ب ڕۆنی زانی شێوازگەری و فیمینیزم چییە؟ بۆ مە دیاربوو شێوازگەرییا فیمینستی تێکەلبوونا ئەڤان هەردوو فەلسەفایە: واتە جیاوازییا نڤیسینێن نڤیسەرێن ژن ژ یێن نڤیسەرێن زەلام، لڤێرێ مادەم کەسایەتییا نڤیسەری د دیارکرنا شێوازیدا گرنگە، ئەڤجا لڤێرێ ئەڤ هوکارە، ئانکو کەسایەتی دێ بیتە ئەگەر دووجارکی شێوازێ ژنان ژ یێ زەلامان جیاواز بیت، جارەکێ وەکو کەسەك و جارەکا دی ژی وەکو ژن. شێوازگەرییا فیمینستی ژی ڤەکۆلینێ لسەر دەقێن ئەدەبی یێن ژنان دکەت. دا دیاربکەت ئایە ژن ژ ئەگەرێ تایبەتمەندییا خۆ یا بایۆلۆجی، سایکۆلۆجی و هەست و سوز و جەستەیێ خۆ جیاواز ژ نڤیسەرەکێ زەلام جیاواز دنڤیسیت یان نە؟.

هندەك بسپورێن بیاڤێ ئەدەبی خویا دکەن کو ژنان نەریتەکێ جیاواز هەیە ، ژبەرکو بارا پترا ژنان بدرێژاهیا مێژوویێ تووشی هەمان گۆشەگیریێ بووینە و گەلەك ئاساییە ژن جیاوازتر ژ زەلامی ل جیهانێ و ژیانێ بنێریت. لێ بنێرینا ئەوان ئەڤ جیاوازییە نە ژ ئەنجامێ جیاوازییا بایۆلۆجیە، بەلکو ژ ئەنجامێ ئەوان فشارانە، یێن کو ژن دناڤ جڤاکیدا تووش دبنێ. ب ئەڤی ڕەنگی جورە وەکهەڤیەك دناڤبەرا ئەوان بابەت و ئەزموونانداا داهەنە یێن ژن دناڤ نڤیسینێن خۆدا

بەرجەستە دكەن(Moran,2002: 255)، واتە تشتەك ئاساییە دنڤیسینێن ژناندا جۆرە وەكهەڤییەك هەبیت ژبەركو ئەو ڕەوشێن ژن تێدا دەربازدبن وەكهەڤن، هەروەسا ژن دناڤ جڤاكیدا هەتا ڕادەیەكێ تووشی هەمان سەرەدەریی دبن، لێ ئەم دئەوێ باوەریێ داینە كو دبیت هەتا ڕادەیەكێ نڤیسینێن ژنەكا ڕۆژئاڤایی ژ نڤیسینێن ژنەكا ڕۆژهەلاتی جیاواز بن، ژبەركو سەرەدەرییا جڤاكی لگەل هەردوویان یا جیاوازە، ئەڤە ژی بۆ جیاوازییا هزرا جڤاكی ڤەدگەڕیت. لێ بشێوەیەك گشتی ژبەركو ژنبوون و ڕەوشێن ژن تێدا دبوورن و دەروون و هەستپێكرنێن ژنان هەتا ڕادەیەكێ د وەكهەڤن ب ئەڤی ڕەنگی دبیت جۆرە وەكهەڤیەك ژی دناڤ نڤیسینێن ئەواندا بەرجەستە ببن.

لێ هەروەكو سارا میلز (Sara Mills) خویا دكەت: د شرۆڤەكرنێن میتۆدا شێوازگەرییا فیمینیستیدا لسەر دەقێن ئەدەبی، نابیت بتنێ فوكسا ڕەخنەگری لسەر ئەوێ چەندێ بیت كو هەمی نڤیسەرێن ژن ژبەركو ژنن بئێك شێواز دنڤیسن، بەلكو پێدڤیە ئەو هزر د ئەوان فاكتەراندا بكەن یێن كارتێكرنێ لسەر چاوانییا بەرهەمهینانا دەقی دكەن، و چاوا دەق ژلایێ وەرگریڤە دهێتە وەرگرتن. كو دبیت ئەڤ فاكتەرە دبنە ئەگەر كو خوێندەڤانان پالدەن تێبینییا ئەڤان وەكهەڤیان د نڤیسینێن ژناندا بكەن (Mills, 2005:29). واتە پێدڤیە ڤەكۆلەر زێدەتر ل سەر ئەوێ چەندێ براوەستیت، بۆچی پرانییا ژنان وەكهەڤ دنڤیسن؟ ئەرێ ئەگەرەكێ ڕەوشەنبیری، ئایدۆلۆجی و سایكۆلۆجی...هتد. هەیە؟ بوویە ئەگەر نڤیسینێن ژنان خالێن وەكهەڤیێ بخۆڤە بگرن، واتە ئەگەرێ ئەڤان وەكهەڤیان بهێتە دیاركرن.

بنەمایێ شێوازگەرییا فیمینیستی بۆ تیۆرا ڕەخنەیا فیمینیستی ڤەدگەڕیت، هەروەكو چاوا ڕەخنەیا فیمینیستی ژی تیۆرێن خۆ یێن ڕەخنەیی لسەر بنەمایێ بزاڤا فیمینیستی دامەزراندینە (Ufot,2012:2641). هەروەكو ژ زاراڤی دیار(شێوازگەرییا فیمینیستی) گرێدانەكێ دناڤبەرا تێگەهێ فیمینیزم و تایێ شێوازناسیێ ئەوێ گرنگی ب زمانی ددەت پەیدا دكەت.

شێوازگەرییا فیمینیستی ژلایێ سارا میلز(Sara mills)یڤە ل سالا 1995 هاتیە دامەزراندن، كو ژ ڕوانگەهەكا فیمینیستیڤە بناغەیەك بۆ شرۆڤەكرنا دەقێن ئەدەبی دەستنیشانكرییە. جەختیێ لسەر لایەنێ(سێكسیزم) دكەت، ب ڕێكا سالوخدانا ژنێ و پەیوەندیێن دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا(Ibrahim,2020:79).

Rocío Montoroدیار دكەت كو زاراڤێ (شێوازگەرییا فیمینیستی) ب دروستی بۆ mills ێ ڤەدگەڕیت، هەرچەند بەری ئەوێ ئەڤ ڕێكە ژ لایێ هندەك شێوازناسانڤە لسەر دەقێن ئەدەبی بكارهاتییە، لێ دیاردكەت كو میلزێ ئەڤ زاراڤە(شێوازگەرییا فیمینیستی) داهێنایە. ب ئەڤی ڕەنگی شێوازگەرییا فیمینیستی ل سەر بنەمایەكێ فیمینیستی خوێندنێن خۆ بۆ دەقێن ئەدەبی ئەنجام ددەت، بۆ هندێ دیارببیت ئەرێ ئەو زمانێ ژنێ بكارهینایی د بەرهەمێ خۆ یێ ئەدەبیدا جیاوازییەك هەیە لگەل بكارهینانا زمانی لدەڤ ڕەگەزێ نێر و كا ئەرێ ژن هەتا چ ڕادە شیایە خۆ ژ كارتێكرنا نێرینا ڕەگەزێ نێر و جڤاكی بۆ ژنێ بدەتە پاش(Montoro,2014:347). مەبەست ژ نێرینا جڤاكی و زەلامی بۆ ژنێ ئەو بوچوون و هزركرنێن جڤاكان دەربارەیی ژنێ و ڕۆلێ ئەوێ هەیین، كا ئەرێ ژنێ ژن وەكو ئەوێ هزركرنێ وێنە كرییە یان ژی خۆ ژ ئەوی هزرێ قورتال كرییە و ژن وەكو ژنێن فیمینیست دخوازن وێنە كرییە.

شێوازگەرییا فیمینیستی تایەكە ژ تایێن زانستێ شێوازی، ئارمانج ژێ شرۆڤەكرنا كێشەیێن گرێدایی ڕەگەزینە دناڤ دەقێن ئەدەبیدا ئەو ژی كا چاوا مرۆڤ لسەر بنەمایێ ڕەگەزی ب ڕێكا زمانی د دەقاندا دهینە كودكرن(هەمان ژێدەر، 346). لایەنگرێن ئەڤی تایێ شێوازی ژ گۆشەنیگایا فیمینیستیڤە ئاریشە و شیانێن جیاواز د شرۆڤەكرنا دەقێن ئەدەبیدا پێشكێش دكەن. سارا میلز د پێناسەكرنا شێواگەرییا فیمینیستیدا دەتە دیاركرن كو شێوەیەكە ژ شێوێن زمانی. ئەڤ تایە بیاڤەكێ ڤەكۆلینایە كو فیمینیزمێ و زانستێ زمانی پێكڤە گرێددەت Siregar, Setia, Marulafau,2020: (173). ل ئەڤێرێ مەبەست ژ زمانی بتنێ لایەنێن ڕێزمانی و جوانكاریی نینە، بەلكو چاوانییا دەربڕینا لایەنێ ڕەوشەنبیری و جڤاكی و یەكسانییا جێندەرییە. واتە چاوا زمان بوویە ئامرازەك ژ بۆ بەرجەستەبوونا كێشەیێن جڤاكی، ڕەوشەنبیری و نەیەكسانیێ... كو ببەرێخۆدانەكا فیمینیستی ل زمانی د نێرن، كا ئەرێ زمان چاوا هاتیە بكارهینانا، چاوا ژن ب ڕێكا زمانی و پەیڤ و كودێن زمانی د دەقیدا هاتیە وێنەكرن ؟

د ڤەكۆلینێن شێوازگەرییا فیمینیستیدا بتنێ باس ل لایەنێ جیاوازییا دناڤبەرا ڕەگەزاندا ناهێتەكرن، بەلكو ڤەكۆلین لایەنێ كویرتر بخۆڤە دگریت و باس ل ڕوانگەها دیتنێ، خواستن، لێكچواندن، شیانێن كارتێكرن و كۆنترۆلكرنێ هەروەسا چاوانییا پێشكێشكرنا كارەكتەرێن ژن، وەكو بكەر یان ژی ئەوێن كار لسەر دهێتەكرن، كو ب ڕێكا ئەنجامدانا ڤەكۆلینان لسەر ئەڤان لایەنان پەیوەندیێن نەچاڤەڕێكری یێن گرێدایی ب هەردوو ڕەگەزانڤە ئاشكرا دبن(Maknun,Sotlikova, Harare ,2023:97). د ئەڤان جۆرێن ڤەكۆلیناندا پێكۆل دهێتەكرن شێوازێ نڤیسینێن ژنان بهێتە دیاركرن. ب ڕێكا كۆمەكا بنەمایان بزاڤا سەلماندنا جیاوازییا نڤیسینێن ژنان لگەل یێ زەلامان دكەن. لڤێرێ نە بتنێ باس ل جیاوازییا دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا دهێتەكرن، بەلكو بابەت ولایەنێن دی بخۆڤە دگریت بۆ نموونە كو ئایە دەق ژ گۆشەنیگایا ژنێ یان زەلامیڤە هاتییە ڤەگێڕان؟ یان ئەو خواستن و زمانێ مەجازیێ دەقی ب چ ئاوای ژن وەسفكرییە؟ وەكو كەرەستە ، یان بەرۆڤاژی ژن ببها لقەلەمدایە؟

هندەك ژ تیۆرناسێن فیمینیست ددەنە دیاركرن كو دەقێ ئەدەبی لدویف ڕەگەزی دهێنە گۆهۆڕین، ب ئەڤی ڕەنگی ئەو وەسان دبینن كو نڤیسینێن ژنان ژ یێن زەلامان جیاوازن. و شوین تبلێن هەر ڕەگەزەكێ لسەر دەقێن ئەوان دهینە دیتن. لایەنگرێن فیمینیستی خویا دكەن كو ژنێ تایبەتمەندیێن خۆ هەنە، وەكو

تایبەتمەندیێن ئەوێ یێن بایۆلۆجی یێن مێیینە، ژئەوان ژی هەڤسۆزی، پشکداریکرن د بوچوونان‌دا، هەست و سۆز، هەستکرن بهێزێ... ئەڤ چەندە ژی واتایەکا تایبەت سەبارەت مێیاتیێ ب خوێندەڤانی دبەخشیت، کو بێ ڕەنگان ئەڤ ئەزموونە دنڤیسینێن نێراندا ناهینە دیتن. وۆلف ژی خویا دکەت کو ئەڤ تایبەتمەندییە واتە نێرینا ژنانە د دەقیدا گەلەگ یا ببهایە(دانشگر، کهن،2020: 53-54). ب ئەڤی ڕەنگی لایەنگرێن ئەڤی تایێ شێوازی خویا دکەن کو نڤیسینێن ژنان ژبەر ئەزموونا ئەوان یا جیاواز نڤیسینێن ئەوان جیاوازدکەت، ئەڤ بەرخۆدانا ژنانە د دەقیدا ب تایبەتمەندییەکا گەلەك ببها دبینن، ژبەرکو دەربڕینێ ژ ژنێ و هەست و سۆز و ئەزموونا ئەوێ دکەن، کو نڤیسەرەکێ نێر نەشێت ب ئەوی ڕەنگی دەربڕینێ ژێبکەت، ژبەرکو کارەکێ بساناهی نینە مرۆڤ دەربڕینێ ژ ڕەوشەکێ بکەت و مرۆڤی بخۆ د ئەوێ ڕەوشێدا دەرباز نە ببیتن.

ژبەرکو ژن د چەندین قوناغ و حالەتێن تایبەتدا دبوریت، هەر ژبەر هندێ بتنێ ژن دشێت ژیانا ژنێ ب هویرکاریڤە وێنە بکەت، ئەڤە ژی دبیتە ئەگەر کو ئەو تشتان ژ گۆشەیەکا تایبەت و جیاواز ژ زەلامی ببینیت و وێنە بکەت(فاری، عجال،2022:11)

هەژیی گۆتنێیە لدەستپێکێ لایەنگرێن شێوازگەرییا فیمینیستی جەختی لسەر وەکهەڤیێ دناڤ دەڤێن ژن و زەلاماندا دکرن، د ئەوێ باوەرییێدابوون کو جیاوازیێن مەزن دناڤبەرا نڤیسینێن ئەواندا نینن، هەردووك ڕەگەز وەکو ئێك ڕستەیێن زمانی بکار دهینن، هەتا ڕادەیەکێ وەکو ئێك دەربڕینێ ژ بابەتان دکەن. لێ لگەل بۆرینا دەمی ئەڤ بەرێخۆدانە هاتە گۆهۆڕین، د نوکە ژیدا گەلەك ژ فیمینیستان باوەری ب ئەدەبیاتا ژنێ هەیە، و دیاردکەن کو جیاوازیێن بنەرەتی و شێوازی دناڤبەرا نڤیسینێن هەردوو ڕەگەزاندا هەنە. زانایێن شێوازگەرییا فیمینیستییا نوی ددەنە خویاکرن کو هزرکرنا ژنێ و بەرێخۆدان و تێگەهشتنا ئەوێ بۆ واقعی ژ یا زەلامان جودایە،چونکی ئاماژێ ب زاراڤێ (زمانێ جێندەری) ددەن (Rahimnouri, Ghandehariun2020:222). زمانێ جێندەری جۆرەکێ زمانییە ئاماژێ ب ئاماژە و ئامرازێن گرێدایی ئاخڤتنکەرێ نێر یان مێ ددەت. زمانڤانان زاراڤێ زمانێ جێندەری ژبۆ ئاماژەدان ب جیاوازیێن زمانی دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا بکارهینایە(فتوحی، 2013: 396).

واتە زمانێ ڕەگەزی یان جێندەری پشتبەستنێ لسەر جیاوازیێن دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا دکەت، زیدەتر ژی لسەر ڕۆلێ جڤاکی یێ هەردوو ڕەگەزان ڕادوەستیت، ئەڤ جیاوازییا جڤاکییا دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزان ژیدا کارتێکرنێ لسەر ڕەفتارێن زمانی و جڤاکیی دکەت(Mohammed, casim, 2023: 6344). ب ئەڤی ڕەنگی ئێك ژ خالێن هەرە گرنگ د شێوازگەرییا فیمینیستیدا پشت بەستنە لسەر(زمانێ جێندەر)ی کو ئەو ژی جیاوازبکارهینانا زمانیە د نڤیسیناندا، بنێرینا ئەوان ڕۆلێ جڤاکیێ هەردوو ڕەگەزان کارتێکرنێ لجیاوازییا بکارهینانا زمانی لدەڤ هەردوو ڕەگەزان دکەت. هوسان ژی شێوازێن جودا خویا دبن. ب ئەڤی ڕەنگی شێوازگەرییا فیمینیستی زمانی و پێکهاتەیێن ئەوی ژ بۆ شرۆڤەکرنا نڤیسینێن ژنانە بکاردهینن.

سارا میلز ددەتە دیارکرن کو وۆلف و فیمینیستێن فەڕەنسی ژی باس ل ڕستەیا مێیینە دکەن، لێ هەردەم ئەڤ ڕستەیە لگەل ڕستەیا نێرینە، واتە شێوازێ نڤیسینا زەلامان دهیتە بەراوردکرن، کو ب ئەڤی ڕەنگی ڕستەیا نێرینە ب بنەما و یاسا خویا دکەن. میلز دبێژیت: ئەڤ ڕێکە هەمی تشتێن کو پەیوەندی ب مێیاتیێڤە هەیە ب لادان ژ فۆڕمی وەسف دکەن، و دشیاندایە ب نێرسالاری(ذکوري) بهێتە وەسفکرن، هەروەسا دیل سپیندەر (dele spender) باس ل ئەڤێ چەندێ دکەت، کو زمان ژ داهێنانا ڕەگەزێ نێرە، ژن ژی نەشێت ب شێوەیەکێ پێدڤی دەربڕینێ ژ خۆ و هزرێن خۆ ب ڕێکا زمانەکێ بکەت، کو بۆ پێدڤیاتیێن ڕەگەزێ نێر هاتبیتە ئافراندن. لسەر ئەڤی بابەتی وۆلف خویا دکەت کو پێدڤیە ژن زمانەك تایبەت بخۆڤە بئافرینیت(mills,2005:33-35)، واتە ژن د نڤیسیناندا زمانەکێ تایبەت بخۆڤە دئافرینیت، بۆ هندێ بشێت دەربڕینێ ژ ناخێ خۆ بکەت.

لگۆڕەیی سارا میلزێ گەلەك ژ فیمینیستان دئەوان ڤەکۆلینێن لسەر گۆتار و ئاخفتنا ژنان هاتین ئەنجامدان مینا دیل سپیندەر و ڕوبین لاوس دیاردکەن کو دڕاستیدا ژن ژ زەلامان جیاوازتر د ئاخڤن و دەربڕینا (زمانێ ژنان) پەسەند دکەن (Mills,2005:34). ب ئەڤی ڕەنگی خالا سەرەکێ د ڤەکۆلینێن گرێدایی پەیوەندییا دناڤبەرا (زمان و جێندەر) یدا نێرین و بەرێخۆدانێن ژنان یان ڕەخنەگرێن ژنن، هەروەسا ڕەخنەگرتنە لسەر ئەوێ هزرێ یاکو ڕەگەزێ نێر پیڤەرێ سەرەکی ددانن. ب ئەڤی ڕەنگی ڤەکۆلین لسەر ئەوێ چەندێ هاتنەکرن کو چاوا زمانێ هەردوو ڕەگەزان ژێك جودایە و چاوا ژن و زەلام دهێنە وێنەکرن ب ڕێکا بکارهینانا زمانی.

دڤێت ڕەخنەگرا لدویڤ ئەڤێ میتۆدا فیمینیستی شرۆڤەکرنێن خۆ ئەنجامددەت، ڤەکۆلینێ لسەر ئەوێ چەندێ بکەت، کو چاوا دەق لدویڤ ناسنامەیا خوێندەڤانان کارتێکرنێ لسەر تێگەهشتنا ئەوان دکەن، بۆ نموونە د ڕۆمانا (Written on the Body) یا نڤیسەرا ژن جانێت وینترسون (Jeanette Winterson) کو لسالا (1992) هاتییە نڤیسین، د ئەڤێ ڕۆمانێدا ڕەگەزێ کارەکتەری نەهاتییە دیارکرن، بگۆتنا نڤیسەرێ خوێندەڤان ژ دەڤ خۆ ڕەگەزەکێ لسەر ئەوی کارەکتەری د سەپینن، خوێندەڤانێن ژن هزردکەن ئەو کارەکتەر ژنە و خوێندەڤانێن زەلام ژی بەرۆڤاژی هزر دکەن کارەکتەرێ ئەوێ ڕۆمانێ نێرە(Mills, 2005: 25). ئەڤە ئەوێ چەندێ دگەهینیت کو گەلەك جاران خوێندەڤان ڕامانا دەقێ ئەدەبی ئاڕاستە و دەستنیشان دکەن، پێدڤیە لسەر لایەنگرێ فیمینیستی ژی د شرۆڤەکرنێن خۆدا ئەڤێ چەندێ بەرچاڤ وەرگرن.

ژبەر هندێ میلز دبێژیت: ڤەکۆلەر وسا هزردکەن کو دەقێن ئەدەبی بتنێ پەیامێن ڕۆن و ئاشکەرا

دەربارەی جۆداهی و نەیەکسانییا دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا بخۆڤە دگرن، لێ ئەو د ئەو د ئەوێ باوەریێ دایە چەندین پەیامێن ڤەشارتی و ئالۆز دناڤدا هەنە، شێوازگەرییا فیمینیستی ژی جەختیێ لسەر ئەڤان پەیامان دکەت و گرنگیێ ب چاوانییا وەرگرتنا خوێندەڤانی بۆ ئەڤان پەیامان، یان ژی ڕەدکرنا ئەوان پەیامان ژ لایێ خوێندەڤانیڤە ددەت (Nurgaard, Busse, Montoro, 2010: 19). واتە شێوازگەرییا فیمینیستی دەقان ب شێوەیەك کویرتر ڤەدکۆلیت ژبۆ تێگەهشتنا پەیامێن دناڤ دەقیدا هاتین ڤەشارتن، کو دبیت دناڤا زمانێ دەقیدا هندەك پەیڤ و دەربڕین هەبن دشێوازێ خۆ یێ سەرڤە سەرڤەدا ئاسایی بهێنە دیتن، لێ ئەگەر ب هویری لێ بهێتە نێرین دبیت دناڤا ئەوان کەرەستاندا جورە جیاوازی یان لایەنگرییەکا جێندەری هەبیت. واتە دبیت ئەو پەیاما ئەو کەرەستەیێ زمانی دگەهینیت بئاشکرایی و ئاسانی نەهێتە دیتن.

سەبارەت جیاوازیێن دناڤبەرا نڤیسینێن ژنان و زەلاماندا پشت بەستنێ لسەر ئەوی درویشمێ کو سۆزان گۆبار ساندرا ئێم گیلبێرتێ بناڤێ پێکهاتا لایەنگرییا مێیینە(مرکب انتماء الانثوي) داهێنای و بڕێکا تێگەهێ ئەڤی درویشمیدا دوو جۆرێن نڤیسەرێن ژن دهێنە ژێك جوداکرن:

1. ئەو ژنێن نڤیسەریێن کو بئاگەهداری نڤیسینێن خۆ لگەل شێوازێ نڤیسینێن زەلامان ئەوێ کو شێوازێ گشتییە دگۆنجینن.
2. ئەو ژنێن ژ پیڤەرێ ئەدەبێ تەقلیدی دویر دکەڤن و پێکۆلێ دکەن لگەل شێوازێ ژنان یێ کو کەمیینەنە بگۆنجینن.(mills, 2005: 33).

ب ئەڤی ڕەنگی بۆمە دیار دبیت کو مەرج نینە وەکهەڤی دناڤبەرا نڤیسینێن هەمی ژناندا هەبیت. ژبەرکو دبیت هندەك ژن لدویڤ پیڤەرێن ئەدەبێ گشتی یان تەقلیدی بچن، بەروڤاژی هندەك نڤیسەرێن دی کو دبیت بشێوەیەکێ ژنانە دەقێن خۆ بنڤیسن.

2. بەندێ دوویێ:

1.2. بنەمایێن شێوازگەرییا فیمینیستی یا سارا میلزێ (Mills, 2005) :

سارا میلز د شڕۆڤەکرنێن خۆیێن زمانڤانیدا لسەر دەقێن ژنان سێ ئاستان دەستنیشاندکەت:

1. شڕۆڤەکرن لسەر ئاستێ پەیڤێ:
2. شڕۆڤەکرن لسەر ئاستێ ڕستێ و دەربڕینێ:
3. شڕۆڤەکرن لسەر ئاستێ گۆتارێ:

لدویڤ ئەوان ئاستێن(سارا میلز)ێ دەستنیشانکرین، ئەم دشێین کومەکا لایەنان لبەر چاڤ وەرگرین، وەکو بکارهینانا پەیڤ، ناڤ، جهناڤ، چاوانییا بکارهینانا ڕستەیان پێکڤە گرێدانا ئەوان ڕستەیان، دیسان چاوانییا ڕەنگڤەدانا ژنێ و کێشەیێن ئەوێ دیسان گۆشەنیگا و خواستن و زمانێ نڤیسەرێ بکارهینای چاوا دەربڕینێ ژ ئەزموونان دکەت، دیسان دەستنیشانکرنا پەیڤ و دەستەواژەیێن کو هەلگرێ جوداکاریێن ڕەگەزینە.

1.1.2. شڕۆڤەکرن لسەر ئاستێ پەیڤێ :

1.1.1.2. ئاخڤتنێن زڤر و بێ پەردە:

د ڤەکۆلینانددا دیار بوویە ژن کێمتر ژ زەلامی ئاخڤتنێن نەخۆش و زڤر و بێ پەردە دنڤیسینێن خۆدا بکاردهینن(Rahimnoury,Ghandehariun2020: 224). ئەڤ شێوازێ نڤیسینا ژنان ژی هەر ژ زارۆکینیێ د ژیانێدا لدەڤ ئەوان پەیدا دبیت، ئەواکو ژ ئەوێ دهێتە چاڤەڕێکرن هەردەم یا لسەر خۆ بیت و ئاخڤتنێن ئەوێ بژارتی بن. بۆ هندێ وەکو کەسەکا باش ژ لایێ جڤاکیڤە بهێتە سەیرکرن و بەرۆڤاژی ب بێ ڕەوشتی و مرۆڤەکا باش نەهاتی پەروەردەکرن دهێتە دیتن.

د ئەڤێ ڕۆمانێژیدا گەلەك کێم ئاخڤتنێن نە خۆش و زڤر هاتینە بکارهینان بتنێ لچەند جهەکان ئەو ژی هەتا وی ڕادەی د زڤر نینن، ئەگەر لگەل نڤیسەرەکێ نێر بهێنە بەراوردکرن وەکو: ((هەی بێ مەژی، هەی خودێ ستویێ تە بشکێنیت، مادێ کەنگی بیە مرۆڤ))(شەوکەت،2015: 137). ((تۆ زەلامەکێ بێشەرەفی تۆ شەرم ناکەی هەکە تە ئەڤ داخازیە نەدکر سەر شۆر!))(هەمان ژێدەر، 110).

هەروەسا د ئەڤێ ڕۆمانێدا ئاخڤتنێن بێ پەردە(الفاحشة) ببەراورد لگەل نڤیسەرەکێ نێر گەلەك کێم هاتینە بکاهینان هەتا وی ڕادەی لهندەك جهان د ئاماژە پێدان ب پەیوەندییا(جنسی) دناڤبەرا کارەکتەرێن نێر و مێدا ب شێوەیەکێ نە ڕاستەوخۆ ئاماژە پێ دهێتەدان وەکو: ((پتر هەست ب نێزیکبوونێ کر نەشێت کونترۆلێ لسەر خوە بکەت، هەستێن وێ یێن خوە ئامادە دکەن دا دگەل بلەیزن، دەستێ خوە بر ژ پشتڤە دور ستویێ وی ئالاند یا لهێڤیێ وێ ماچا هندە سالە مایە ب ژڤانێ لڤی جهی بکەتە ڕاستی، هەموو حەزێن خوە رویس بکەت و لڤێ دیدارێ ئازاد بکەت)) (شەوکەت،2015: 21). نڤیسەرێ بزاڤکرییە ب شێوەیەکێ نە ڕاستەوخۆ ئاماژێ بحەزا کارەکتەران بدەت بۆ ئەنجامدانا پەیوەندیێ، لێ نە ب زمانەکێ سادە کو ب دروستی پەیام بگەهیت. بەلکو ب شێوازەك نە ڕاستەوخۆ ئەڤ پەیامە گەهاندییە خوێندەڤانی.

هەروەسا د دوو ڕویدانێن دەست درێژیکرنا لسەر ژنان نڤیسەرا ناڤبری ئەوی دیمەنی ناکێشیت و باس لێناکەت ، بەلکو د ڕویدانەکێدا کارەکتەرا ب ڤەگێڕانا ئەوێ ڕویدانێ ڕادبیت چاڤێن خۆ دگریت بۆ هندێ ئەوی دیمەنی نە بینیت هەر وەکو دبێژیت: ((وی ژی دبەرا جلکێن وێ ژبەر دکرن هەر پیچ پیچ نێزیکی خوە دکر هەر چەند وی دەمی عاقلێ من یێ زارۆکا نەدشیا دڤی تشتی بگەهیت و شڕۆڤە بکەت لێ من دزانی ئەڤ یارییە بدلێ دایکا من نینە، ئاخفتنێن وێ تا نها وەکی زەنگێ دگوهێ من لێدەن! وی دیمەنی ئەز ترساندم من ڤیا بەردەوامیێ بدەمە نێرینا خوە من چاڤێن خوە گرتن ژوێرێ چووم هەتا من زانی ئەو زەلام دەرکەت)) (هەمان ژێدەر، لا 128). دیسان د نموونەیەکا دیدا دەستدرێژیکرنا کارەکتەرەکێ نێر بۆ سەر (دلینێ)دیسان دیمەن ناهێتە کێشان و باس لێناهێتە کرن بەلکو ببورینا دەمی ڕویدان دهێتە پێشکێشکرن بۆ خوێندەڤانی: ((من ئەو پەرداخ خر ڤەخار گەرماتیا هەستێن من و مەی لێك ئالیان و بۆ گەشتەکا نە دیار برم هەموو سنۆر و

پیرۆزیاتی وەکو بەفرا کەڤیێن بوهاریٚ بونە هەلم و هلباسکی بەروکێن ئەسمانی بوون نەهش کەفتم پشتی هنگیٚ من نەزانی چ رویدا! دەمیٚ سپێدەر دەرکەتی من هزرکر شڤێدی بتنیٚ بۆ ماویٚ چرکەکان من خوە ژبیر کربو، لیٚ برویسیەك هات ب مێشکیٚ من کەت، من هند خوە دیت یالسەر جهیٚ دایکا خوە و یا بیٚ جلکم، هەر جلکەك ییٚ بو خوە چووی)) (هەمان ژێدەر، لا 168). د ئەڤان هەردوو نموونەیاندا کو دوو بۆیەرێن دەستدرێژیێنە بۆ سەر ژنان نڤیسەریٚ وەکو ژنەك نەشیایە دەربڕینیٚ ژ ئەڤیٚ دیمەنیٚ پڕی ئێش بکەت، لەوڕا یان ببورینا دەمی یان ژی دڤەگێڕانا کارەکتەراندا قۆرساتیا ئەویٚ ڕۆیدانیٚ ب نەکێشانا وێنەییٚ ئەویٚ بۆ خوێندەڤانی دیارکرییە، بۆ هندیٚ خوێندەڤان ژی د نەخۆشییا ئەوی هەستی بگەهیت بتایبەتی ژی بۆ خوێندەڤانەکا ژن.

سەبارەت ئەوان ئاخڤتنێن بیٚ پەردە یێن هاتینە بکارهینان، کو نە ب شێوازەکیٚ بەرفرەهن ببەراورد ب نڤیسینێن ڕەگەزیٚ نێر ئێك ژ ئەوان نموونەیان ب ئەڤی ڕەنگی باس لێدهێتە کرن((ل دەستپێکیٚ نڤیسا بوو: پشتی چەندین ژڤانا ل وی خانییٚ سەریٚ گری، پشتی ڕوینشتنەکیٚ و دووا لسەر چوکیٚ وی بیرامن باش دهێت کا چەوا ئێکەم جار بوو دەستیٚ خوە بسینگیٚ من دا ئینایە خار و بریە سەرمەمکێن من و ڤێدا ئینا خوار هەتا سەر رانێت من))(شەوکەت،2015: 162) ئەڤ نموونەیە و چەند نموونەیێن دی ب ئەڤی ڕەنگی د ناڤ ئەڤی دەقیدا بەرجەستە بووینە، لیٚ هەتا ڕادەیەکیٚ دکێمن ئەگەر ئەم لگەل نڤیسینێن نڤیسەرەکیٚ نێر بەراوردبکەین، بۆ نموونە د ڕۆمانا (خەجا بەڕلینی) دا ئەگەر ب شێوەیەك هویر ل ڕۆمانیٚ بهێتە نێرین دیٚ دیار بیت کو نڤیسەری ب شێوازەك بەرفرەه پشت بەستن لسەر ئەڤان جۆرە دەربڕین و ئاخڤتنێن بیٚ پەردە کرییە، هەروەسا د کۆرتە ڕۆمانا (نەییا بەندەمانیٚ) دا فوکسا سەرەکییا نڤیسەری لسەر ئەڤی لایەنی(ئاخڤتنێن بیٚ پەردە) بوویە، ب ئەڤی ڕەنگی گەلەك جاران نڤیسینێن هندەك ژ نڤیسەران ئەگەر بهێنە خوێندن هەتا ڕادەیەك زۆر بەرجەستەکرنا دیمەنێن بیٚ پەردە دهێنە دیتن. هەتا ئەوی ڕادەی د دەما خوێندنێدا خوێندەڤان وەسان هەست پێدکە ت هەروەکو پەیاما دەقی بەرجەستەکرنا ئەڤان دیمەنایە. لایەنگرێن فیمینیستی ژی خویا دکەن کو ئەڤ جورە دیمەن و دەربڕینە د خزمەتا ڕەگەزیٚ نێردایە و بچ ڕەنگان دخزمەتا ڕەگەزیٚ مێدا نینە، کو ژنیٚ وەکو کەرەستەیەك دبینیت بۆ تێرکرنا حەزێن خۆ، ژبەر هندیٚ ژی ژن هەتا ڕادەیەکیٚ خۆ ژ ئەڤان دەربڕینان ددەنە پاش، بەرجەستەبوونا ئەڤان جۆرە ئاخڤتنان د ڕۆمانا مرن دزەنگا 12دا، هەرچەند بکێمی ژی بن نیشانا ئەویٚ چەندێیە کو نڤیسکاریٚ نەشیایە بتەمامی خۆ ژ کۆت و بەندێن جڤاکی ئازاد بکەت.

2.1.1.2. بکارهینانا ڕەنگان:

Rocio Montoro باس ل بکارهینانا ژنان بۆ ڕەنگان دنڤیسیناندا دکەت، دیاردکەت کو ژن ب شێوەیەکیٚ هویر سەرەدەرییٚ لگەل ڕەنگان دکەن (Rahimnoury,Ghandehariun2020:224).دیسان ئەڤیٚ تایبەتمەندییا ژنان پەیوەندی ب ژیانا ئەوانڤە هەیە، ژبەرکو ژن د ژیانا خۆیا ڕاستەقینە ژیدا گەلەك گرنگییٚ بهویرکارییان ددەن، و دبیت ئەو زێدەتر ژ زەلامی پلەیێن ڕەنگان بنیاسیت و جیاوازییەکا بچویك د ڕەنگاندا ببینیت. بەرۆڤاژی دبیت گەلەك جاران ڕەگەزیٚ نێر پلەیێن ڕەنگان یێن نێزیکی ئێك ژئێك جودا نەکەت. بکارهینانا ڕەنگان دناڤا نڤیسیناندا واتایێن تایبەت بخۆڤە هەنە و هەر ڕەنگەك لدویڤ ئەوی دۆخیٚ تێدا بکارهاتی واتایەکا تایبەت ددەت. ((چەند کچ هەنە ل بویکانیا خوە کراسیٚ سپی لبەرە و دلیٚ وان وەکی شەڤا ڕەش تارییە)) (شەوکەت،164:2015). ڕەنگیٚ سپی نیشانا ئاشتی، هێمنی، پاقژی، ژیان، کفن ... دیسان ڕەش ژی هێماییٚ نەخۆشی، دلتەنگی، تازی، خەم ، تاریاتی، مرن ، شەڤ، ... (العجمی، 2020: 1100)

هەر ئێك ژ ئەڤان واتایان دباردۆخەکێدا دیار دبیت، بۆ نموونە د ئەڤیٚ نموونا ڕۆمانێدا باس ل ئەویٚ چەندیٚ دهێتە کرن کو گەلەك جاران کراسیٚ سپییٚ بویکانییٚ لبەر کچان بوویە کفن، و ژیانا ئەوان بەرەڤ تاریاتییٚ و مرنیٚ ڤەبرییە، واتە هەمی دەمان کراسیٚ سپی نابیتە ئەگەریٚ خۆشییٚ بۆ ژنان بەلکو بەرۆڤاژی دبیتە ئەگەریٚ مرنا ئەوان دژیانێدا. دنموونەیەکا دیدا ((من ڕەنگیٚ سۆر ل بەژنا خوە خەملاند، ژبەرکو شەڤێن ڕەش ب ڕەنگیٚ سۆر د ئازرن))(شەوکەت، 2015: 165). ڕەنگیٚ سۆر ژی ڕەنگیٚ نەخۆشی و توندوتیژییٚ و هەروەسا ب ڕەنگەکیٚ پیرۆز د هندەك ئاییناندا دهێتە دیتن، دیسان ڕەنگەکە ژ خوینیٚ هاتییە وەرگرتن (العجمی، 2020: 1101). ڕەنگیٚ سۆر د ئەڤیٚ نموونێدا ب واتایا ژ دەستاندا کەسایەتییا کچان دهێت. ب شێوەیەك گشتی ڕەنگیٚ سۆر دەربڕینیٚ ژ ژ دەستدانا کەسایەتیا ژنیٚ (فقدان العذرية) دهێت (Rahimnoury,Ghandehariun2020:225):

نڤیسەرا ناڤبری د بکارهینانا ڕەنگیٚ سۆردا بۆ جلوبەرگێن کارەکتەرێن خۆ یێن ژن ئاماژیٚ ددەتە دەستدرێژیکرنا لسەر ئەوان، هەروەسا د دەمیٚ دلینیٚ کراسیٚ سۆر لبەرخۆ کری دەستدرێژی لسەر هاتەکرن، بەلیٚ ژبەری ئەڤیٚ ڕویدانیٚ دەما دلینیٚ ڤیای لگەل خۆشتڤییٚ خۆ بدەرکەڤیت و دیسان بخەملاندنا خۆ ڕادبیت، لیٚ ئەویٚ جاریٚ کراسیٚ سۆر دکەتە بەرخۆ پاشی ژبەرخۆ دکەت، هەرچەند ل وی دەمی دیسان مەرەما خۆشتڤییٚ ویٚ ژی ئەو بوو دەستدێژییٚ بکەتە سەر لیٚ نەشیا، هەروەکو د ڕۆمانێدا هاتی ((هندەك کراسێن خوە برن و چوو دسەرشوییٚ ڤە، دابزانیت کادیٚ کیشکی سوبەهی کەتیٚ و دگەل خو دگوت ئەز نە پێدڤی ڕەنگیٚ سۆرم داکو بێژیت من کراسیٚ سۆر چەند ژ بەژنا تە دهێت)) (شەوکەت، 53:2015) واتە دشیاندایە بێژین ڕەنگان واتایێن خۆ هەنە و کارتێکرنیٚ ل دەروونیٚ خوێندەڤانان دکەن، ئەڤ کودە هەمی ژ لاییٚ نڤیسەرێڤە هاتینە دانان بۆ گەهاندنا ئەویٚ پەیامیٚ، کو ب ڕێکا ئەڤان ڕەنگان هەولدایە ب شێوەیەك نە ڕاستەوخۆ پەیامان بگەهینیتە خوێندەڤانان.

دیسان هەر جارەکا دی د بکارهینانا ڕەنگێ سۆردا لبەر ئەوێ کارەکتەرا کو ڕویدانا دەستدرێژیکرنا لسەر دایکا خۆ ڤەدگێریت، نڤیسەر ئاماژێ پێ ددەت کو کراسەکێ سۆر لبەر بوو((دشداشەکێ سۆر لبەر بوو پرچا وێ یا زەر بوو یا بەژن زراڤ بوو و دێمەکێ جوان هەبوو))هوسان نڤیسەرێ شیایە ب شێوەیەکێ زیرەکانە ب ڕێکا بکارهینانا ڕەنگێ سۆر چەندین کود و پەیامێن گرێدایی ئەڤی لایەنێ کو دناڤا گەلەك ژ جڤاکاندا ب کێشەیەکا بەربەلاڤ دهێتە دیتن ئاراستەی خوێندەڤانی بکەت. ب شێوەیەکێ گشتی گرنگی ب ڕەنگان و واتا و ئاماژەپێدانێن ڕەنگان و وەسفکرنا ئەوان د ڕۆمانا مرن د زەنگا دوازدێدا هاتینە دان.

3.1.1.2. زمانێ فەرمی و ئاسایی:

ڤیرجینا وۆلف خویا دکەت کو ژن کێمتر ژ زەلامان شێوازێ فەرمی(اللهجة الرسمية) دنڤیسینێن خۆدا بکاردهینن(mills,2005:35). سەبارەت ئەڤی بابەتی واتە زمانێ ستاندەردێ کوردی، هەتا ڕادەیەکێ د دەستنیشانکرنا جۆرێ زمانێ ڕۆمانێ کێشە بۆ مە پەیداکرینە، ئەڤەژی بۆ نەبوونا زمانێ ستانداردێ کوردی ڤەدگەڕیت.

هەرچەند مە زمانەکێ ستاندەردێ کوردی نینە، لێ ئەم دشێین بێژین ئەو زمانێ نڤیسەرێ د نڤیسینا خۆدا بکارهینای بارا پتر(زمانەکێ نیمچە فەرمیە) واتە زمانەکێ ڕۆژانە یێ ئاسایی نینە، لگەل ئەڤێ چەندێ ژی گەلەك کێم شێوازێ نەفەرمی ژی دنڤیسینێن ئەوێدا دیاردبیت. لێ هەروەکو مە ئاماژە پێدایی دناڤا نڤیسینێن خۆدا پێگری ب زمانەکێ نیمچە فەرمی کرییە، کو ئەو زمانەیە یێ دخوێندن و نڤیسینێدا دهێتە بکارهینان. دبیت ئەڤە بۆ ئەوێ چەندێ ڤەگەڕیت کو نڤیسەرا ڕۆمانێ مامۆستایە و ئەڤێ پیشەیا ئەوێ کارتێکرن ل نڤیسینێن ئەوێ کرییە. بۆ نموونە((نها چەندین پارت ژی هەنە بناڤێ ئاینی کاردکەن))(شەوکەت، 2015: 82) هەروەسا د نموونەیەکا دیدا ئەڤ زمانێ نیمچە فەرمی خویا دبیت ((لەورا جاردن نەچاربوو بێژیت ژڤان نە پێدڤی ب دیتنا چاڤانە تاکو مرۆڤ بزانیت چ دناخێ ئەڤینێ دا هەیە)) (هەمان ژێدەر،لا 48). زێدەباری ئەڤان نموونەیان کو زمانەکێ نێزیکی زمانێ فەرمی تێدا هاتییە بەرجەستەکرن، د چەند نموونەیەکێن کێمدا هندەك پەیڤ کو ب شێوازێ ئاخڤتنا ڕۆژانە هاتینە نڤیسین د ناڤا نڤیسینێن ئەوێدا خویا دبن وەکو: ((ڕۆژانێ گەلەك جارا بۆ دلینێ دیارکریە کو ئارمانجا وێ یا سەرەکی ئەوە ببیت بانگخوازەکا ناڤدار و قورئانێ هومووییێ ژبەر بکەت))(هەمان ژێدەر،لا 83) هەر وەکو د ئەڤێ نموونەیێدا دیار کو بتنێ د دەربڕینا (گەلەك جارا) کو پێدڤی بوو ب شێوەیێ (گەلەك جاران) هاتبایە نڤیسین بەرجەستە بوویە، دیسان د نموونەیا ((نە یا سەیرە بۆ کچەکێ بابێ خوە تاوانبار کەت، هەکە نەزابیت پارێن وی ژ کیڤە دهێن))(هەمان ژێدەر،لا ١٢١). دیسان پەیڤێن (کەت، هەکە) دوو دەربڕینن د ئاخڤتنا ڕۆژانەدا دهێنە بکارهینان، نڤیسەرێ د نڤیسینا خۆدا بکار هینایە.

هەرچەند لدۆر ئەڤی بابەتی وۆلف ددەتە دیارکرن کو ئەو زمان یان ڕستە لگەل ژنێ ناگۆنجن ژبەرکو چێکرییێ دەستێ ڕەگەزێ نێرە، گەلەکا ب سەنگە و گرانە بۆ بکارهینانا ژنان، ژبەرهندێ ژنا فیمینیستا ناڤبری دیاردکەت کو پێدڤیە ژن جورەکێ زمانێ تایبەت بخۆ بەرهەم بینیت(Mills,2005:35) ژبەرکو ژن دپێکهاتا خۆدا یا نەرم و نازکە زمانێ فەرمی ژی بەرۆڤاژی پێکهاتا ئەوێ زمانەکێ ڤالایە ژ هەست و سۆز و نازکیێ ژبەرهندێ ژی ئەڤ زمانێ هشك لگەل ژنێ و هەست و سۆز و ئاراستەکرنێن ئەوێ ناگۆنجیت. لێ هەروەکو مە لسەری ئاماژە ب ئەڤێ چەندێدا دبیت کارێ ڕۆماننڤیسێ کو مامۆستایە کارتێکرن ل شێوازێ نڤیسینێن ئەوێ کربیت، د ئەنجامدا بوویە ئەگەرهەتا ڕادەیەکێ خۆ ژ شێوازێ نڤیسینا ڕۆژانە بدەتە پاش.

لێ دڤێت ئەوێ چەندێ ژی دیارکەین کو زمانێ کولانکی ژی گەلەك کێم هاتییە بکارهینان بتنێ ل چەند جهەکێن کێمدا شێوازێ ئەوان هند کولانکی ژی نینە هاتییە بکارهینان، وەکو:((هەموو کەس کوم ببوون شەماتەکا مەزن بوو)) (شەوکەت، 2015: 18). دبیت ئەڤە ژی بۆ فشارێن جڤاکی و ڕەوشەنبیری ڤەگەڕیت کو هەمی دەمان دناڤا جڤاکیدا لسەر ژنێ دهیتە سەپاندن، و ژ ژنێ دهێتە خواستن هەمی دەمان د ڕەفتارێن خۆ یێن زمانڤانیدا دهەستیار بن (دانشگر، کهن،55:2020). ژن ژی ژبەرکو هەر ژ زارۆکینیێ لگەل ئەڤێ چەندێ ڕادهێت، ئەڤ چەندە دناڤ نڤیسینێن ئەوێدا ڕەنگڤەددەن، دناڤبەرا ئەوی زمانێ قۆرسێ ڕەگەزێ نێر و فشارێن لسەر ئەوێ کو پێدڤیە د ڕەفتار و ئاخڤتنێن خۆدا یا هەستیار بیت زمانەکێ نازك، کو دگەل پێکهاتا وێ بگۆنجیت دئافرینیت، ئافراندنا دناڤ ئەدەبیدا دکەت وجیهانەکا خەیالی بۆ هەستێن خۆ د ئافرینیت.

4.1.1.2. پەیڤێن هەلگرێ لایەنگرییا جێندەری:

میلز باس ل بێلایەنییا جێندەری دزمانیدا دکەت، واتە د نڤیسینێدا زاراڤێن بێلایەن و گشتی بهێنە بکارهینان، کو دەربڕینێ ژ هەردوو ڕەگەزان بکەت، بۆ هندێ نڤیسین یان ئاخڤتن دویر بیت ژ لایەنگرییا جێندەری(تحيز الجنسی)، مەبەست ژ لایەنگرییا جێندەری ژی ئەوە کو بکارهینانا دەربڕینەکێ جوداکارییێن ڕەگەزی تێدا بیت و نەدادپەروەرانە دناڤبەرا هەردوو ڕەگەزاندا هاتبیتە بکارهینان (Mills,2005:62).

ب نێرینا شێوازناسێن فیمینیست ژن پەیڤێن ڤالا ژ لایەنگرییا جێندەری بکاردهینن(Rahimnoury,Ghandehariun2020: 224) د ئەڤێ ڕۆمانێدا ب شێوەیەکێ گشتی زاراڤێن ڤالا ژ جیاوازییا ڕەگەزی هاتینە بکارهینان کو ل شوینا گەلەك ناڤێن نێر ناڤێن گشتی یێن کو بۆ هەردوو ڕەگەزان دهێنە بکارهینان داناینە وەکو د ئەڤان نموونەیاندا دیار: ((پارچەکا قوماشێ دریای دانابوو سەر سەرێ خوە، دیساڤە هەر **کەسێ** ژ دویرڤە دیتبا دا زانیت ئەڤە **مرۆڤەکا** دینە)). (شەوکەت، 2015 : 20).((دەمێ

مرۆڤ ئەڤیندار دبیت هەموو تشت پێشوازییا **مرۆڤی** دکەن))(هەمان ژێدەر، لا 63). ((نە دزانی **کەسەك** چاڤدێرییا وێ دکەت یان ژی ڤێ نیڤا شەڤێ **کەسەکێ** دڤێت تنێیاتییا وێ بۆ خوە ب دەلڤیە بینیت)) (هەمان ژێدەر، لا 5).

د ڕۆمانا ناڤبریدا ڕۆماننڤیسێ گەلەك ناڤێن گشتی یێن کو ڤالا ژ لایەنگرییا جێندەری بکارهینایینە. لگەلەك ڕێزاندا دیارە کو باس ل ڕەگەزێ نێر یان مێ دکەت ل شوینا بکارهینانا جهناڤەك یان ناڤەکێ نێر یان مێ ئەوێ ناڤێن گشتی بکارهینایینە، هەرچەند ئەگەر ب ئاگەهداری ژی ئەڤ چەندە نەکربیت، لێ د ئەنجامدا هەتا ڕادەیەکێ شیایە زمانێ خۆ پاقژ بکەت ژ جیاوازییا جێندەری کو شێوازگەرێت فیمینیست باس لێ دکەن، یاکو دبیتە ئەگەر کا چاوا ژن دجڤاکێن نێر سالاردا دهێنە پەراوێز ئێخستن هوەسان دناڤا زمانیژیدا دهێنە پەراوێز ئێخستن و ژبەرکو بدتینا گەلەك ژ ئەوان زمان چێکریێ دەستێ نێرسالارییێە، ژن ژی دڤێت ئەڤی زمانی بگۆهوڕیت و بێخیتە دخزمەتا خۆدا.

هەروەسا ژ بلی ئەڤان ناڤێن گشتی و نێر و مێ جهناڤ و هندەك ناڤێن دی ژی بتایبەتی ناڤێن پیشەیان کو دجڤاکیدا ب ڕەگەزێ نێرڤە هاتینە گرێدان ، دبنە ئەگەر کو هندی هێز و دەستهەلاتە ب ملکێ ڕەگەزێ نێر بهێتە دیتن و ب شێوەیەك ئەرێنی دەربڕینێ ژ ئەزموونا نێران دکەت، بەرۆڤاژی هندەك زاراڤێن دی ب شێوەیەکێ نەرێنی دەربڕینێ ژ ژنان دکەن هەروەکو د ئەڤان نموونەیاندا دیار:((ئەڤ جیهانە هەموو دێ کەڤیتە دخزمەتا **خاتینا بچویکدا**))(هەمان ژێدەر، لا148) ب نێرینا فیمینیستان هەتا زمان جیاوازیێن جێندەری بخۆڤە دگریت، هندەك پەیڤ دزمانیدا هەنە بۆ وەسفکرن یان گازیکرنا ژنان دهێنە بکارهینان هەرچەند د شێوازێ خۆیێ سەرڤە سەرڤەدا ئاسایی بهێتە بەرچاڤ لێ دبنیاتدا دبیتە ئەگەر کو پێگەهێ ژنێ دناڤ جڤاکیدا کێم بیت و ژن وەکو کەسەکا بێهیز وبێ دەستهەلات بهێتە وێنەکرن. هەروەکو دەربڕینا (خاتینا بچویك) کو هەلگرا جۆرەکێ کێمکرنێیە ب دژی ژنێ. هەروەسا دنموونەیێن مینا((ئەو کچا دبیتە **لەش فروش** چارەنڤیسێ وێ وەساهاتیە نڤیسان))(هەمان ژێدەر، لا83).((**نێچیرڤانەکێ** زیرەك بوو دزانی چەوا **نێچیرا** خوە بکەت بێ ئێك داخازی ژێ بهێتە ڕەتکرن))(هەمان ژێدەر، لا61) ((ئەو **حەفتیارێ** خوەشتڤیا دخۆت و خەونا هشیار دکەت و هێڤیا هشك دکەت) (هەمان ژێدەر، لا67). ((هێش نەزانیە زەلامێن ڤی جڤاکی بۆ هەلبژارتنا هەڤژینێن خوە ل کچێن نەزان و شەرمین دگەرهن، بۆ دەم بوراندنێ کچێن **بێ شەرم** و شارەزا دڤێن))(هەمان ژێدەر، لا52).

ب گشتی د ئەڤان نموونەیاندا پەیڤێن بۆ وەسفکرنا ژنان هاتین بکارهینان هەلگرێ توندو تیژییێنە بەرامبەر ژنێ و بۆ کێمکرنا پێگەهێ ئەوێنە و لاواز دیارکرنا ئەوێنە کو زاراڤێن مینا(لەشفروش، بێ شەرم) بۆ کێمکرنا ژنێنە بەرامبەر ئەڤێ چەندێ دجڤاکیدا ئەگەر ڕەگەزێ نێر لدویڤ سیفەتێ ئەڤان زاراڤان بیت بهیچ ڕەنگەکێ ئەڤ سەرەدەرییە لگەل ناهێتەکرن، بەرۆڤاژی دبیت زەلامێ بێ شەرم ب زەلامەکێ وێرەك و شارەزا د سەردابرنا ژناندا بهێتە نیاسین. هەروەسا پەیڤا(نێچیرا خوە) کو مەبەست ژێ ژنە و وەکو ئاژەل هاتییە باسکرن. دیسان کارەکتەرەکا لاواز هاتییە نیشاندان، هەرچەند ئەڤ زاراڤە ب مەبەستا ڕەخنەگرتنێ هاتینە بکارهینان، لێ بنێرینا فیمینیستان د خزمەتا ڕەگەزێ مێدا نینە، بەرامبەر ئەڤان زاراڤێن بووینە ئەگەر ژن بهێتە کێمکرن زاراڤێن مینا(حەفتیار، نێچیرڤان) کو نیشانا هێز و دەستهەلاتا ڕەگەزێ نێرن دزمانیدا، دناڤا ڕۆمانێدا هاتیینە بکارهینان.

2.1.2. شڕۆڤەکرن لسەر ئاستێ ڕستێ:

1.2.1.2. مۆنولۆگ:

ب شێوەیەکێ گشتی بارا پتریا ژنان ژبەرکو نەشێن ب ڕوونی و ئازادی دەربڕینێ ژ خۆ و حەزێن خۆ و هزرێن خۆ بکەن ئەو پەنایێ بۆ بەر ئاخڤتنا گیانی دبەن ژبەرکو کەسەك نینە ب دروستی د ئەڤی جڤاکیدا د ئەوان بگەهیت، بێیکو بچاڤەکێ کێم یان خڕاب ل ئەوێ نە نێریت. ئاخفتنا گیانی یان ژی مۆنولۆگ مەبەست ژێ واتە ئاخفتنا لگەل خۆ، کو کارەکتەر لگەل خۆ دئاخڤیت، ل ئەوی دەمێ کو کارەکتەران نەشییان ب ڕێکا دیالوگێ دەربڕینێ ژ ئەوا دناخێ خۆدا بکەن ئەو بەرەڤ ئاخفتنا لگەل ناخێ خۆ دچن.

د ئەڤێ ڕۆمانێدا هەتا ڕادەیەکێ مۆنولوگ هاتینە بکارهینان، کو کارەکتەر بتایبەتی ژی هەردوو کارەکتەرێن سەرەکی هەبوون و دلین دگەلەك کاودانانددا پەنایێ بۆ ئاخفتنا دگەل ناخێ خۆ دبەن، ژبەرکو ئەوان گەلەك تشت یێن هەین نەشێن بڕێکا دانوستاندنێ دەربڕینێ ژێ بکەن. هەر وەکو د ئەڤان نموونەیاندا دیار: ((من دگەل خوە گۆت: ئاها دیسا پا ئەو چ تشتە من و وی پێکڤە گرێددەت؟)) (شەوکەت،14:2015). دبیت د پرسیارەکا ب ئەڤی ڕەنگی د جڤاکیدا ب ئاسایی نە هێتە وەرگرتن کا ئەرێ چیە کچەکێ لگەل کوڕەکی کو حەژێ دکەت پێکڤە گرێددەت، ب تایبەتی ژی ئەگەر پرسیارکەر ژن بیت. ژبەر هندێ ژی گەلەك ئاساییە و سەیر نینە ژن بەرەڤ ناخێ خۆڤە بچیت و نهێنیێن خۆ بۆ ناخێ خۆ بێژیت، ژبەرکو دبیت باشترین بەرسڤ ژ ناخێ ئەوێ بهێت هەروەکو د بەردەوامییا ئاخڤتنا لگەل خۆدا بەرسڤ دهێتە دان((بەری ئەز بەرسڤێ بدەم زمانێ من بێی دەستوریێ ژ مێشکێ من وەرگریت ئێکسەر بێ دوو دلی گوت: چاڤێن وی نە!)) (هەمان ژێدەر، هەمان لاپەڕ).دیسان د نموونەیەك دیدا ئەڤ هونەرە بەرچاڤ دبیت((ئەرێ ما پێدڤی یە چەوا بچم؟ ماژبەرکو ئەز کچم خوە خودای ژی مەرجێن خۆ هەنە تاکو بهێلیت بچمە دیدارا وی؟!))(هەمان ژێدەر،لا 70)دیسان دلین بەرەڤ ناخێ خۆڤە دچیت پشتی زانی ئایین دجڤاکیدا بەرەڤ هشك باوەریێ چوویە و پرسیار قەدەغە بووینە، ژ ترسا هندێ بهێتە گۆنەهبارکرن ژ دەرکەفتنا ب ئایینی.

2.2.1.2. خالبەندی:

ل دویڤ ئەوان خوێندنێن ماری هایات(Hiat Mary)ژ بۆ دەڤێن ئەدەبیێن ژنان کرین خویا دکەت

کو ژن دنڤیسینێن خۆدا ب شێوەیەك بەرفرەهـ خالبەندیێ بکاردهینیت، ژبەر ئەڤێ چەندێ ژی دبێژیت: ژن دنڤیسینێن خۆدا دەستەواژەیێن شرۆڤەکرنێ بەرفرەهـ بکاردهینیت بۆ ئەڤێ مەرەمێ ژی کڤانان ڤەدکەت، ئەڤە ژی ئاماژەیە بۆ هندێ کو ئەوان هێژا مای بێژن (Mills, 2005:38). د ئەڤێ ڕۆمانێدا ب شێوەیەك بەرفرەهـ خالبەندی هاتییە بکارهینان و باش سەرەدەری لگەل هاتییەکرن، هەژی گۆتنێیە چ پەڕگراف د ئەڤێ ڕۆمانێدا نینە کو خالبەندی نەهاتبیتە بکارهینان. بۆ نموونە ((ئێ، ئێ، مەرەماتە چ؟ تەچیە تۆ خەبسی و ئالوز بووی و ترتری تەمام کە مەرەماتە چیە؟))(شەوکەت، 2015: 133). ئەڤ خەبسە خر بۆ هندێ یە؟؟؟!)) (هەمان ژێدەر لا،135).د هەمی ڕۆمانێدا نیشانێن پرسێ، سەرسۆرمان، خال، کڤان... هاتینە بکارهینان.

3.2.1.2. کیژ کارەکتەر بکاری ڕادبیت:

دڤێت بهیتە دیارکرن ئەرێ کیژ ڕەگەز د دەقیدا بکاری ڕادبیت، یان بگۆتنەکا دی کارێ بکەر نە دیار د دەقیدا هاتییە پاڵدان بۆ کیژ کارەکتەری(ڕەگەزی) (Mills,2005:160).د ئەڤێ ڕۆمانێدا (بکەر نەدیار) زێدەتر ڕەگەزێ نێرە واتە کارەکتەرێ بکاری ڕادبیت بارا پتر ڕەگەزێ نێرە بەروڤاژی ئەو کارە لسەر ژنێ هاتییە ئەنجامدان، دیسان ژن وەکو کەسەکا پلە دوو یا لاوازا گرێدای ڕەگەزێ نێر هاتییە نیشاندان ((ماتە نەزانیە ژنەکا هەژدە سالی بکرێتترین شێوە هاتیە کوشتن!))(هەمان ژێدەر، 134). ((تۆ بێژی ئەو کچ هاتیە کۆشتن؟))(هەمان ژێدەر،لا 143). ((ئەرێ چەند کچێن دی د وی خاینڤە هاتینە بەرزەکرن؟))(هەمان ژێدەر، 144). ب ئەڤی ڕەنگی ژن وەکو کەرستەیێ کار لسەر هاتیەکرن نیشاندایە، بەرۆڤاژی ئەوێ بکاری ڕابووی هەر زەلامە، هەروەکو دجڤاکیدا و دژیانا ڕاستەقینەدا کو ژن قوربانییا دەستێ نێرانە. نڤیسەرا ژن ب ڕێکا ئەڤێ تایبەتمەندییێ پەیاما خۆ ئاڕاستە کرییە.

4.2.1.2. ڤالەکرنا گیانی:

سوزان لیوناردی نڤیسینێن ژنان ب (ڤالەکرناگیانی)ددەتە نیاسین، هەروەسا دبێژیت نڤیسینێن ژنان کێمتر دەسەلات و عەقلانیەتێ بخۆڤە دگریت، زێدەتر نڤیسینێن ئەوان ب هندێ دەتە نیاسین کو نڤیسەر هەستێن خۆ تێدا دادڕژیت (Mills,1995:39). واتە نڤیسینێن ژنان پڕی هەست و سۆزن و دەربڕینێ ژ سۆزداریێ دکەن بۆنموونە:((هەستێن خوە هەمی وەکی تیرێ ژ کڤانێ ڤەرەسیای بێ ئارمانج ل نیڤا دلێ وێ ددان))(شەوکەت،9:2015). ((وەکی هەموو جارێن ئەز وی دبینم، نێرینا ڤی کوری من گەلەك ئالۆز دکەت، ئەز بخوو نوزانم من چ ژێ دڤێت دەمێ ئەز دبینم ئەز دلەرزم دلێ من بلەز لێ ددەت))(شەوکەت،15:2015). ژن دپێکهاتا خۆ یا دەروونیدا کەسەکا پڕی هەست و سۆزە زێدەتر کار بهەستێن خۆ دکەت ژ عەقلێ خۆ، د پێکهاتا خۆیا جەستەیدا بەروڤاژی زەلامی یا نازکە، ئەڤ چەندە دنڤیسینێن ئەوێ ژیدا ڕەنگڤەددەن، د ئەنجامدا نڤیسینێن پڕی هەست و سۆز دهێنە ئافراندن.

دیسان د نموونەیەکا دیدا د ڕۆمانێدا((ئەو ژورا تەنهاتیا وێ تەنگتر لێ دکر، وەکی کەمانەکا کەڤن لێ هاتبوو، دوێ تاریاتیا بێدەنگدا ئاواز دهاتنە ژەنین، هەرچەندە کەسێ گوهداری بۆ نەدکر، دا هزرکەی حەزێن هەموویا وەکی یێن وێ دمرینە، لێ وان ئاوازا برینێن وێ یێن کەڤن دئازراندن، هەر وەکو ئەو تێلێن کەمانێ بدەستێ کەسەکێ نەزان دهێنە لڤاندن، بتەمامی وەکو هەستێن وێ کا چاوا بدەستێ کەسەکێ نەزان هاتبوونە مراندن، ژ تێلەکێ بۆ تێلەکا دی ژ ڤێرییەکێ بەرەڤ ڤێرییەکا دی دچوو)) (هەمان ژێدەر، لا17).

نڤیسەرا ژن د ئەڤان ڕێزاندا ب شێوازەك پڕی هەست و سۆز دەربڕین ژ تنێیاتییا کارەکتەرا مێ کرییە، وەکهەڤیەك دناڤبەرا ئەوێ تنێ بوونێ و نە شارەزاییا کەمانڤانی د ژەنینا کەمانێدا ئافراندییە، هەروەکو ڤیایە نەخۆشییا ئەوێ موزیکێ دگەل نەخۆشیا ژنان د تنێبوونێدا پێکڤە گرێدەت. و ڤالاتییا ناخێ ژنان د گرنگیپێنەدانا دەوروبەران بۆ ئەوێ و تاریبوونا ناخێ ئەوان وێنەبکەت. ڤیایە تنێبوونا ژنێ دجڤاکیدا سەرەرای هەبوونا کومەکا مرۆڤان ل دەوروبەرێن ئەوێ وێنە بکەت. بۆهندێ هەستپێکرنا نەخۆشا ژنان ئاڕاستەی خوێندەڤانی بکەت.

5.2.1.2. چاوانییا داڕشتنا ڕستەیان:

ئەو ڕستەیێن زەلام بکاردهینن ڕامانا ئەوان ڕاستەوخۆ و ڕۆنن ، زمان وەکو ئامڕازەکێ (شفاف)ە سەرنجێ بۆ خۆ ڕاناکێشیت، بەلکو بتنێ هزرێ دگەهینیت، سەبارەت ئەو هزرا دگەهینیت ژی ب شێوەیەك عەقلانی و ئێکلاکەر وێنە دکەت. میلز دبێژیت ئەڤ سیفەتێن ئەم ژبۆ ڕستەیەکا نێرینە بکاردهینن ب شێوەیەك سەرنجڕاکێش وەکو ئایدۆلۆجیا کارەکتەرێ نێرە، بەروڤاژی ڕستەیێن ژن بکاردهینن دئالۆزن و تێگەهشتنا ئەوان هەتا ڕادەیەکێ بزەحمەتە(mills,2005:41). بۆ نموونە: ((ئەوێ باش دزانی ئەڤینی ب زیرەکیا هزرێ نینە! لەورا چ گۆمان لدەڤ نینە کو سەرەرای بێ مێشکیا وێ هەستێن وی یێن ڤەشارتی دا و لێك تێنەگەهشتنا زمانێ حەزا، ئەو داغباری سەرەدەرییا وی یا سەیرە. گەلەکا بکەیف بوو شیای ب نەعالا خوە یا دریای و پرچا خوە یا قژاڤژ و وی کراسێ قرێژی، ل دیدارا چاڤەرێ بوونێ وی کونترۆل بکەت)) (شەوکەت،2015: 9).

هەروەک د ئەڤێ نموونا ڕۆمانێدا دیار بڕاستی ژی زمان بتنێ بۆ گەهاندنا پەیامێ نەهاتییە بکارهینان، بەلکو جۆرە ئالۆزییەك تێدا هەیە و تێگەهشتنا ئەوێ کارەك بساناهی نینە. هەتا ڕادەیەکێ خوێندەڤانی ژی ئالۆز دکەت، بۆ ئەوی دبیت جهێ پرسیارێ چاوا؟ بۆچی؟ ئەوێ شیا بکراسێ خۆ یێ قرێژی و نەعالا قەتایی ئەوی کونتڕۆل بکەت و حەزێن ئەوی بۆ نێزیکبوونا خۆ دەستەسەربکەت. نڤیسەرێ ب شێوەیەك ڕاستەوخۆ باس ل کونتڕۆلکرنا حەزێن کارەکتەرێ نێر نەکرییە بەرامبەر کارەکتەرا مێ ((هەروەکو دلینێ دناڤا بیرهاتنێن خوەدا تومارکری: “ ل تاریاتیا شەڤێ بوو چ دەنگ نە دهاتن ژبلی یێن تاوانا ، جیهانێ بخرڤە

بێدەنگی بخوەڤە گرت بوو، هەر وەکو کەسێ هایش من نینە هندی بکەمە قێری هندی بکەمە گری و گازی کەس د هەوارا من ناهێت)) (هەمان ژێدەر، لا 24). د ئەڤێ نموونێدا نڤیسەرێ دڤێت بگەهینیت کو جڤاك و دەستهەلات و ئایین هەمی بێدەنگن لسەر تاوانێن کەسێن پایە بلند کو ب ڤەشارتی تاوانێن خۆ ئەنجامددەن و جیهان هەمی بێدەنگە. دناڤ هندەك جڤاکاندا بدرێژاهییا مێژوویێ دەربڕینا هزران لدەڤ ژنێ تاوان بوویە، ژن ژی ژبەر ئەوان قەیدو بەندێن جڤاکی یان ژی ژ ترسا ڕەدکرنێ نەشیایە ڕاستەوخۆ هزرێن خۆ پێشکێشبکەت، ژبەرهندێ ژی گەلەك جاران دنڤیسینێن خۆدا کودان بکاردهینن. ژبەر هندێ ژی جۆرە ئالوزییەك لدەڤ خوێندەڤانی پەیدا دبیت. بەرۆڤاژی زەلامی بێکو هەست ب کێماسیێ و ڕەدکرنێ بکەت ژ لایێ جڤاکیڤە بێ ترس و دوو دلی دەربڕینێ ژ هزرا خۆ دکەت. ئەڤە ژی بۆ بەرێخۆدا ئەرێنی یا جڤاکی بۆ ئەوی ڤەدگەڕیت.

دیسان هاتییە دیارکرن کو ڕستەیێن ژنان درێژترن ژ ڕستەیێن زەلام بکاردهینن. مەبەست ژ ئەڤان ڕستەیێن درێژ ژی ئەوە کو ژ گەلەك پەیڤان بکارهاتبیت، ئەڤ جۆرە ڕستە ژی ب مەرەما وەسفکرنەکا هویر دهێت کو د ئەنجامدا دبیت ئەگەر ڕیتما پڕۆسێسا وەسفکرنێ خاڤ ببیت و کەش و هەوایەك ئارام د ڤەگێڕانێدا بەرجەستە دبیت و دەرفەت ب خوێندەڤانی دهێتەدان کو باشتر ددیمەنی بگەهیت. ئەڤ بکارهینانا ڕستەیێن درێژ ژلایێ ژنێڤە بۆ هندێیە کۆ ژن پێدڤی ب ژمارەیەکا زۆرا پەیڤا دبن بۆ هندێ لایەنەکێ ڕوونڤەکەت. دیسان ژلایێ ڕێزمانێڤە ژی هەتا ڕادەیەکێ ڕستە دئالۆزن، کو ب کێمیڤە ژ ڕستەیەکا سەربەخۆ و چەندین ڕستەیێن پێکڤە گرێدای پێکدهێت.

(Rahimnouri,ghandehariun,2020:226).

سەبارەت ڕۆمانێ و ڕستەیێن دناڤدا ڕەنگڤەدایی هەژیی گۆتنێیە کو ڕستە ب جۆرێ سەربەخۆ و بجۆرێ پێکڤە گرێدایی ژی دناڤدا ڕەنگڤەدایە هەروەکو ((دەمێ ژ کولانا مال دەربازبوین من نەشیا کونترۆلێ لسەر خوە بکەم. لەورا ئێکسەر من گۆتێ: ترۆمبێلێ ب ڕاوەستینە و وەرەخوار. ئەز ژی هاتمە خوار و چووم و من دەرگەهـ ڤەکر و چوومە جهێ وی و من گوتێ:هەکەر وە بڤێت لڤێرێ بن وەکو بەندا نەلڤن هەتا ئەم د بزڤرین نەخوون و نە ڤەخوون بەلکی هوین بمرن.))(شەوکەت، 2015: 13). لڤێرێ ڕستەیا ئێکێ ژ (دەمێ ژ کولانا مال دەربازبووین من نەشیا کونترولێ لسەر خوە بکەم) ڕستەیەکا سەربەخۆیە و ڕستەیێن دویڤدا پێکڤە گرێدایینە، کو واتایێن ئەوان پێکڤە گرێدایینە. هەژیی گۆتنێیە دەربڕینا ئەڤان جۆرێن ڕستەیێن ئالۆز ژ لایێ ڕێزمانیڤە هەتا ڕادەیەکێ دناڤدا ڕەنگڤەداینە. لێ دسەر هندێڕا ڕستە یێن سەربەخۆ ژی ب شێوەیەك بەرفرهـ دناڤ دەقیدا ڕەنگڤەداینە. بۆ نموونە ((من بخوە ژی نەخوەشیێن ژ ئەڤێ پەیڤێ دیتین گەلەك جارا هزرا خوە دکم دگەهەمە وێ ئەنجامێ من هەڤالەك هەبوو چوو، من خوەشتڤییەك هەبوو چوو،من زارۆکینیەکا وەك وان زارۆیێن سەر جادا پیس و پێخاس هەبوو ئەو ژی چوو من گەلەك خەون و هیڤی هەبوون دناڤبەرا عەرد و ئەسمانادا خوە بداڤا قەدەرێڤە هەلاویست بوون ئەو ژی چوون))(شەوکەت، 67:2015).کومەکا دەربڕین و ڕستەیێن دی ب ئەڤی ڕەنگی دناڤ دەقێ ڕۆمانێدا ڕەنگڤە ددەن. ئەڤ بکارهینانا ڕستەیێن درێژ ژ لایێ ژنانڤە دبیت بۆ هندێ بزڤڕیت کو ئەو د ناڤ کۆمەلگەهێدا گەلەك جاران پێدڤی دبیت خۆ بۆ یێ بەرامبەر شڕۆڤە بکەت بۆ هندێ تێبگەهیت و یا ناخێ خۆ بەرجەستە بکەت دیسان ئەڤێ ژی ب مەرەما پەسەندبوونا خۆ لدەڤ دەوروبەران دکەت.

3.1.2. شڕۆڤەکرن لسەر ئاستێ گۆتارێ:

لڤێرێ مەبەست ژ شڕۆڤەکرنا ئاستێ گۆتارێ ئەوە، ئەڤ جیاوازیێن جێندەری بتنێ لسەر ئاستێ ڕستە و دەربڕین و دەستەواژە و کارو کریاران ناهێنە ئەنجامدان، بەلکو لسەر ئاستێ دەقی وەکو گشت ژی ئەڤ جیاوازییە دهێنە دیتن، ئەو ژی چەند خالەکان بخۆڤە دگریت.

1.3.1.2. ڕستەیێن وەسفی:

گەلەك ژ ڕەخنەگرێن فیمینیست لگەل هندێنە کو پێدڤیە خواستن بۆ سالۆخدانا جیاوازییا نڤیسینێن ژن و زەلامان بهێنە بەرچاڤ وەرگرتن. بۆ نموونە(ئیلین مویرز) دبێژیت ژن بارا پتر دنڤیسینێن خۆدا خواستنێن بالندەیان بۆ سالۆخدانا ژنان بکاردهینن (Mills,2005:40). دزانستێ زمانڤانییا نویدا، خواستن زێدەتر ژ ئامرازەکێ ڕەوانبێژیێ دهێتە دیتن، خواستن دەربڕینێ ژ هزرێن ئالۆز دکەت، ڕەنگڤەدانا پەیوەندیێن تێگەهی یێن کویر دناڤ هزرێن کەساندا دکەن(faidh Allah,2024:6). واتە خواستن بتنێ وەکو ئامرازەك بۆ مەرەما جوانکاریێ بکارناهێت، بەلکو هاریکارییا مە دکەت بۆ دەربڕینا ئەوان هزرێن ئەم نەشێین ب ساناهی و بشێوەیەك ڕاستەوخۆ شڕۆڤە بکەین. هەر خواستنەك یان پەیڤەکا ب پەیڤەکا دی دهێتە لێکچواندن دەربڕینێ ژ چاوانییا هزرکرنا مە و پێکڤەگرێدانا مە دکەت بۆ بویەران دکەت. ل ئەڤێرێ مەبەست ژ خواستنێ واتە پەیڤەك ب واتایا خۆیا دروست نەهێتە بکارهینان.

ب ئەڤی ڕەنگی دیاردبیت کو ژن بەرەڤ سرۆشتی و هندەك لایەنێن هەستدار دچن د وەسفکرنا کارەکتەر و بۆیەراندا((وێ ئێڤارێ کەش و هەوا گەلەکێ خوەش بوو، هەروەکی جیهان هەمی یابژڤانە دگەل خوەشیێ و ئەڤینەکێ، ئاسمان بۆ سروشتی دگرنژی)) (هەمان ژێدەر، لا 32). ((ئەز باش دزانم شەڤ دیدەڤانا تاوانایە و پارێزەرا تاوانبارایە و پاتەکێ مەزنە بۆ پەچێندانا هەموو گۆنەهێن مەزن))(هەمان ژێدەر، لا 164). د ئەڤان نموونەیاندا خواستنێن ڤەشارتی جۆرێ(مرۆڤ گەڕایی) هاتیینە بکارهینان، کو دیاردێن سرۆشتی مینا شەڤ، جیهان، ئەڤینی، ئاسمان، سرۆشت هەمی ب مرۆڤان تەشبیهـ کرینە.

خالەکا دی د شێوازگەرییا فیمینیستیدا وەسفکرنا تشتەکێ ب ڕێکا بکارهینانا زێدەتر ژ سیفەتەکێ .(Rahimnoury,Ghandehariun2020:225).
دنڤیسینێن ژناندا پەیڤەك یان کەسەك بکومەکا پەیڤێن دی

دهێتە وەسفکرن وەکو د ئەڤێ نموونێدا دیار:((من خوە ددیت وەکو شاهژنەکا نازك و جوان)) (شەوکەت، 12:2015). ل ئەڤێرێ دوو هەڤالناڤێن نازك و جوان دگەل ناڤەکێ لێدایی(شاهژن) هاتینە بکارهینان ژ بۆ وەسفکرنا کارەکتەرا سەرەکی. ئەڤ تایبەتمەندییا لدەڤ ژنان ژی دبیت بۆ هندێ بیت کو ژن ژ زەلامان زێدەتر گرنگییێ ب هویرکارییان ددەن، ب شێوەیەکێ سەرڤە سەرڤە ل بوویەران نانێرن، بەلکو دکویراتییا بابەتان دنێرن. دیسان د نموونەیا ((ئەو بتەمامی یا جیاواز بوو ژ خەلکێ ڤی وەلاتی، سێڤەك بۆ ژ ئەسمانا ڤەپەشیا بۆ، راستە خەلکێ حەز ژ موزیکێ نە دکر و درامانا وان نەدگەهشتن ، لێ وێ خوە دناڤ ژمێنا کەمانێدا ددیت وەکو کچێن گرکیا دڤیا ل بەر وان ئاوازا بۆ خوداوەندێ خوە بلەیزیت. وەکی وێ کچا ئەڤیندارایا دامای و پەریشان بوو))(شەوکەت، 2015: 17). ڤەگێر هەبوونێ و جیاوازییا ئەوێ ب سێڤێ و کچێن گریکی یێن د ڕێورەسماندا بۆ خوداوەندێن خۆ سەمایێ دکەن و هەروەسا ب کچەکا ئەڤیندارا دامایی تەشبیهـ دکەت. بۆ هندێ جیاوازییا ئەوێ و هزرکرنێن ئەوێ بدەتە خویاکرن بۆ خوێندەڤانی کو هەبوون کچەکا جیاواز بوو د هەبوونا خۆدا.

2.3.1.2. چاوانییا پێشکێشکرنا کارەکتەران:

چاوانییا شرۆڤەکرن و وەسفکرنا جەستەیێ ژن و زەلامان، ئەرێ وەکو گشت یان پارچە پارچە هاتینە سالۆخدان؟ ب جلوبەرگڤە یان بێ جلوبەرگ؟. دیسان چاوانییا وێنەکرنا کارەکتەرێن ژن و زەلام؟ کارەکتەر ل سەرکێژ چینێنە ؟ ژیێ کارەکتەران لدویڤ ڕەگەزان چاواهاتییە دیارکرن؟ (Mills,2005:160). د ئەڤێ خالێدا گرنگ ب پرسیارێن ئەرێ ژن وەکو کارەکتەرەکا گرێدایی هەست و سۆزان هاتییە نیشاندان ؟ زەلام وەکو کارەکتەرەکێ هەلگرێ دەسەلات و هێزێ؟ یان بەرۆڤاژی؟ دیسان چینا کارەکتەران لدویڤ ڕەگەزان چاوا هاتییە نیشاندان؟ بۆ نموونە ((بابێ من کەسەکێ ناڤدار و بەرنیاسە ئێك ژ زەنگینێن بێ ڕکابەرە ژبەرکو بەرپرسەکێ پلە ئێکە))(شەوکەت، 2015: 24) د ئەڤێ نموونێدا ڕەگەزێ نێر بکارەکتەرەکێ خۆدانشیان و خودان بەرپرسیارەتی نیشاندایە، واتە ڕەگەزێ نێر لسەر بنەمایێ هێز و شیانان هاتییە وێنەکرن. بەرۆڤاژی ژنان هەر چەند هەتا ڕادەیەکێ کارەکتەرا ژن(هەبوون) بکارەکتەرەکا بهێزا خۆدان شیان لقەلەمدایە وەکو((گەلەك جاران من دگۆتێ ئەز دخازم ژیانامن وەکی یا کەسێن سادە بیت و هەر جار نڤیسینەکێ بداوی بینم)) کو وێنەیێ ژنەکا سەربەخۆ و نە تەقلیدی هاتیە کێشان و حەزا نڤیسینێ لدەڤ هەیی، واتە وێنەیێ ژنەکا سەردەمیانە. لێ هەر دنڤیسینێنادا خۆشییا ئەوێ ب ڕەگەزێ نێرڤە گرێدایە بۆ نموونە((چ تشتێ خاست با بێ پرسیار دهاتە بەردەستی بتنێ ئەو**کور** نەبیت! دخانیەکێ مەزندا دژیا ژمارەکا زۆرا **خزمەتکارا** و **زێرەڤانا** دبن فەرمانا وێ دابوون چ تشت ژڤا بۆ وێ دگرنگ نەبوون ژبلی هێڤیا وێ))(هەمان ژێدەر، لا19) سەرەرای هەبوونا هەر تشتەکێ لدەڤ ئەوێ لێ نابنە ئەگەرێ خۆشییا وێ بتنێ ئەو کور نەبیت، ئەڤە ژی ب

واتایا ئەوێ چەندێ دهێت کو ژن و خۆشییا ئەوێ هەروەکو د نڤیسینێن نێراندا دەردکەڤیت گرێدایی ڕەگەزێ نێرە بێ هەبوونا ئەوی چ تشتان گرنگییا خۆ نینە. ئەڤە ژی کارتێکرنا جڤاکییە لسەر نڤیسەرا ژن، ژبەرکو گەلەك جاران مرۆڤ ئەگەر بێ ئاگەهی ژی بیت لدویڤ هزرێن دەوروبەران دهێتە ئاڕاستەکرن.

نڤیسەرا ژن کارەکتەرێن خۆ یێن سەرەکی ب هەروەکو چاوا کارەکتەرا مێ د فلمێ cindrella و ئەکتەرا (شکسپیر)ی د شانۆگەرییا خۆ (ڕومیو جولییت)دا لهێڤیا ئەکتەر و کارەکتەرێن نێر(شاهزادە، ڕومیۆ) ینە بهێن ئەوان ڕزگار بکەن. وەسان هەبوون لهێڤیا شاهزادەییە، دلین لهێڤیا ڕۆمیۆییە بهێن ئەوان ڕزگار بکەن و ژ ئەڤێ جیهانێ بەرەڤ جیهانا خەیالێن ئەوان ببەن بەلگە ژی ((دەمێ دەمژمێرێ زەنگا دوازدەی شەڤێ لێدای، وەکو ساندریلایێ بغار ژ جهێ ئاهەنگێ دەرکەت، بەس وێ بەرۆڤاژی ساندریلایێ کر چ پێلاڤ لدیف خوە نەهێلان، یا پشت ڕاست بوو چ شاهزادە ناهێن لێ بگەرن))(هەمان ژێدەر،لا-19 20).((دلین: من ماچەك دڤێت مرنێ ژمن سل کەت! هاوار: ما ماچ هەنە مرنێ سل کەن! دلین: ئەرێ ماتە چجار نە دیتە ماچەك مرۆڤی بهێلیت ساخ؟ هاوار: نە چجار من نەدیتیە! دلین: دەمێ رۆمیوی جۆلێیت ماچی کری ئەو ژمرنێ سل قورتل کر!)) (هەمان ژێدەر، لا62-61).ب نێرینا فیمینیستان د ئەڤان جۆرە وێنەکرناندا ژن وەکو کارەکتەرەك بێ هێز و بێ شیان دهێتە وێنەکرن، کو ئێك لهێڤیا زەلامەکێیە وێ بکەتە شاهژن و خۆشیێ ب ژیانا وێ بەخشیت، یادی ژی لهێڤیا ماچیکرنەکا وەفادارییێیە ژ ڕۆمیۆیێ خەیالی. هوەسان شیان و هێزا کارەکتەرێن نێر بەرجەستە دبیت د بەرجەستەکرنا خۆشیێ د ژیانا ژناندا.

دیسان د ئەڤێ نموونێدا((دلین ژی ما چاڤەڕێ وێ کەسی یێ بشێت دئێك دەمدا هەموو تشتا بدەتێ، گرنگی، ئەڤینی، هەست، خەونێن وێ ژی بکەتە ڕاستی))(هەمان ژێدەر، لا38). هەروەکو ژن بخۆ نەشێت خەونێن خۆ بکەتە ڕاستی و هەردەم پێدڤی ڕەگەزێ بەرامبەرە گرنگی و هەستان ب ئەوێ ببەخشیت. دیسان بارا پتر ژن لسەر بنەمایێ جوانی و نازکییا ئەوان هاتیینە وێنەکرن((هەر چەند دایکا من گەلەک کەیف ب هەموو کریارێن من دهێن لێ گەلەکا دل نازکە)) (هەمان ژێدەر، لا 13). ((من لەشەکێ گەلەك سەرنج ڕاکێش یێ هەیی دگەل دیمەکێ جوان،زراڤیا ناڤتەنگا من حەزا هەر زەلامەکییە دەستێن خوە دور ب ئالینیت،هەردوو لڤێن من مینا پەلا ژدویر حەزێن هەر ئێکێ ڕادکەتە لەیزینێ دا بەرەڤ منڤە بهێن. دوو مەمکێن مینا سێڤا)) (هەمان ژێدەر، لا 51).

ب ئەڤی ڕەنگی دیار دبیت، کو ژن ب لایەنێ سۆزداری و نازکیێڤە هاتینە وێنەکرن، ئەڤەژی ب دژی هزرێن فیمینیستان ئەوان دڤێت ژبلی هندێ ژن لسەر بنەمایێ نازکیی و جوانییا ئەوێ بهێنە وێنەکرن، پێدڤیە شیانێن ئەوێ باشی و زیرەکیی و لایەنێ ئەوێ یێ ڕەوشەنبیری ژی بهێنە وێنەکرن. دیسان هەروەکو د نموونەیا ڕۆمانێدا دیار جەستەیێ ژنێ پارچە پارچە

هاتیە وێنەکرن. دیسان سەبارەت کارەکتەران هەژی گۆتنێیە کو بارا پتریا کارەکتەرێن ژن وەکو (دلین، دیمەن، لەیلا) بسەر چینا هەژارڤە هاتینە وێنەکرن لێ کارەکتەرێن مینا(بابێ هەبوونێ) کو بەرپرسە و ژچینا دەولەمەندایە هاتیە وێنەکرن، دیسان ڕاڤەر ژی ژ چینا ناڤەند کو خۆدان کار هاتییە وێنەکرن. دبیت ئەڤە ژبەر ئەڤێ چەندێ بیت کو دجڤاکیدا هەمی دەمان ڕەگەزێ نێر ب ژێدەرێ کاری و دەولەمەندیێ دهێتە دانان و ئەڤێ چەندێ کارتێکرن ل نڤیسینێن نڤیسەرا ژن ژی کرییە.

2.2. گۆشەنیگایا ڤەگێڕانێ:

ڤەگێڕان ژ گۆشە نیگایا کیژ کارەکتەریڤە هاتیە ئەنجامدان؟ بگۆتنەکادی پێدڤیە بهێتە زانین دەق وەکو ژن یان زەلام لگەل خوێندەڤانی د ئاخڤیت(Mills,2005:160م). ڤەگێڕانا ئەڤێ ڕۆمانێ بارا پتر ژ گۆشەنیگایا کارەکتەرا سەرەکی هەبوونێڤە دهێتە ڤەگێڕان بتنێ د هندەك جهێن کێمدا دیالۆگ دناڤبەرا کارەکتەراندا دهێتە دیتن، هەروەسا هندەك جاران دەنگەکێ ژ دەرڤەیی ڕۆمانێ ڕویدانان ڤەدگێڕیت. ب ئەڤی ڕەنگی ڤەگێران ب ڕێکا جێهناڤێ (من -یێ کەسێ ئێکێ تاك، ئەو- کەسێ سێیێ تاك) دهێتە ڤەگێڕان : ((دەمێ دایکا وێ قالبێ کێکێ دئینیت و هەموو پێکڤە دەستا دقۆتن و دبێژن (ڕۆژا بوونا تە پیرۆز، رۆژا بوونا تە پیرۆز هەموو رۆژێن تە خوەشی بن)ئەو دیسان دێ گەلەک تورە بیت))(شەوکەت،18:2015). د ئەڤێ نموونێدا دەنگەکێ ژ دەرڤە ب ڕێکا جهناڤێ (ئەو) کەسێ سێێ تاك دویر ب ڤەگێڕانا ڕویدانان دکەت((بیرامن باش دهێت کا چوا ئێکەم رۆژ بوو نهێنێن وی بەرپرسی ئەز بەرەڤ خوەڤە ڕاکێشام))(هەمان ژێدەر، لا 108) د ئەڤێ نموونێدا دلین ب ڕێکا جهناڤێ(من) کەسێ ئێکێ تاك ب ڤەگێڕانێ ڕادبیت. هەژیی گۆتنێیە کو دەق وەکو ژنەك دگەل خوێندەڤانی د ئاخڤیت، و دەربڕینێ ژ کێشەیێن ژنان دکەت. هەتا وی ڕادەیی کو هەست و سۆز و حەزێن ژنان دگەل بەرێخۆدانا ئەوێ بۆ جیهانێ هاتییە ڕوونڤەکرن.

3.2. ڤەبارێ ئاخڤتنێ:

دکارلێککرنێدا ژن پتر ژ زەلامان دئاخڤن، ئەڤە ژی دبیتە ئەگەر شڕۆڤەکرنێن کویرتر بدەنە نڤیسینێن خۆ. دئاخڤتنێدا ڕۆلێ سەرەکی یێ ژنێیە، بەرۆڤاژی زەلامی کو ڕۆلێ لاوەکی د ئاخفتنێدا دبینیت(Rahimnoury,Ghandehariun2020: 224). ((وی دەمی من دخواست ئەرد شەق ببیت و هەمی بەرپرسا بداعویریت و ئەسمان ڤە ببیت و تۆفانا نوحی بسەرمەدا بینتە خار، لێ من بخوە نەدزانی بۆچی ئەڤ حەزە وی دەمی و ل وی جهی پەیدا بوو)) (شەوکەت، 16:2015).((لێ ژیان نە ب وی ڕەنگی یە وەکی مرۆڤ هزردکەت، جاران مرۆڤی دڤێت دئێك ئاراستەدا برێ بکەڤیت لێ بارۆڤا ڤەدەرێ دێ ئاراستێ گەمیا ژیانێ ل مرۆڤی وەرگێریت، جاران دێ بەرەڤ ئاقارەکێ نەدیار بەت. هندەك وەها دفکرن دڤێت مرۆڤ بگەهیتە وێ باوەریێ کو ژیانا هەر مرۆڤەکی نەخشەکێ کێشایە، بڤێت نەڤێت دێ ئەو چێبیت یا دیارکری))(هەمان ژێدەر، لا 83). هەژی گۆتنێیە کو د ئەڤێ ڕۆمانێدا بشێوەیەك بارفرەهـ شڕۆڤەکرن هاتییە ئەنجامدان و بکویراتیی دناڤ بابەتاندا چوویە، هەتا وی ڕادەیی کو هونەرێ دیالوگێ گەلەك کێم هاتییە بکارهینان بارا پتر ب ڕێکا شڕۆڤەکرنێ و دانا زانیارییان لسەر ڕویدانان و کارەکتەران ڕۆمان هاتییە نڤیسین.

ڤەبارێ ئاخفتنێ ئاماژێ دەتە پەیڕەوکرنا دەستهەلاتێ (دانشگر، کهن58:2020).واتە زۆرییا ئاخفتنا کارەکتەری دبیت ئاماژێ بدەتە هندێ کو کونترۆلا دەسهەلاتێ د دەستێ ئەوی کارەکتەری دایە. د ئەڤێ ڕۆمانێ ژیدا سەرەرای هەبوونا چەندین کارەکتەرێن نێر لێ دەستهەلاتا ئاخفتنێ د دەستێ کارەکتەرا مێ(هەبوون) کو کارەکتەرا سەرەکییە دایە، نڤیسەرا ناڤبری سەرەرای هەبوونا ب دەستهەلات و بهێز دیارکرنا ڕەگەزێ نێر، لێ هەتا ڕادەیەکێ شیایە ژ ئەوێ جیاوازییا ڕەگەزییا دناڤ جڤاکیدا کو هەردەم ژنێ بێ دەستهەلات دبینیت دەرکەڤیت و ژنەکا سەربەخۆ و خۆدان بریار وێنە بکەت، بەروڤاژی نێرینا نڤیسەرێ نێر کو ژنێ وەکو کەرەستە و بێ دەستهەلات وێنە دکەن، هەروەکو ڕەخنەگرێن فیمینیست بۆ دچن.

((حسێن : کەرەمکە، کەرەمکە خاتوین ئەز دخزماتدامە.

هەبوون: من لدەستپێکێ گۆت نابیت چ کەس بزانن دا ئەزو تۆ هەردوو دپاراستی بن.

حسێن: خاتوین باوەربکە کەس نوزانیت پشت ڕاستبە.))(شەوکەت،2015: 141).

((هەبوون: کانێ یە، نوکە لکیڤەیە؟

لەزگین: ئەویێ ل نڤیسینگەهێ.

هەبوون: ئەگەر هات بلا بهێتە دەفمن.

لەزگین: بلا سەرچاڤا.))(هەمان ژێدەر، لا 139).

د ئەڤان هەمی نموونان‌دا کو هەبوون کارەکتەرا سەرەکییە و دەستهەلاتا ئاخفتنێ ددەستێ ئەوێدایە. سەرەرایی ئەوێ چەندێ کو بارا پتر ئەو بکارێ ڤەگێڕانێ ڕادبیت، بێ دوو دلی ئەم دشێن بێژین دەنگێ هەرە بەرز دەنگێ ژنێ یە.

4.2. بابەتێن جۆرا و جۆر:

ژن بابەتێن جۆراو جۆر د ڕۆمانێن خۆدا باس دکەن بەراورد لگەل زەلامان. (Rahimnoury,Ghandehariun2020: 224). واتە ژبلی کێشەیێن ژنان چەندین کێشییێن دی دهێنەباسکرن.

د ئەڤێ ڕۆمانێدا بابەتێن جۆرا و جۆر مینا چینایەتی، ئایین، خیانەت، کێشەیێن ژنان .... هاتینە باسکرن کو نڤیسەرێ ب شێوەیەکێ زیرەکانە ڕەخنە ل جڤاکی و بوارێن جڤاکی گرتینە بۆ نموونە:((نهێنیێن وی پەیوەندی ب قولاچکێن جڤاکێ من ڤە هەبوون، ئەز بەرەڤ وان زارویا دبرم یێ لسەر جادا کاردکەن ژبوو دابین کرنا داهاتیێ خێزانێن خوە)) (شەوکەت، 2015، 35).ئێکەدی ژ بابەتێن بەرجەستە بوویی کارکرنا زارۆکانە و هەژارییە. ((هەژاریی ئەو ستیجە یێ

بهزارا ئەکتەرا کوم دکەت و نەچار دکەت بهەموو رولا رابین دا پاریێ نانی بۆ خوە پەیدا بکەن، زەنگینی ژی ئەو دەرهێنەرە یێ چارە نڤیسێ هزارا خەلکێ ڤی وەلاتی ڕەش کری)) (هەمان ژێدەر، لا 32). دیسان دئەڤێ نموونا ڕۆمانێدا ڕەخنەیەکا توند ل دەستهەلاتا دەستێ دەولەمەندیدا د ئەڤی وەلاتیدا هاتییەگرتن. کو ژ ئەگەرێ هێزا دەولەمەندییا ئەوان دشیانا ئەواندا هەیە چارە نڤیسێ کەسەکێ هەژار هەروەکو چاوا ئەوان دڤێت بگۆهورن.

هەروەسا د نموونەیا((گەلەك جارا هزرا خوە د سیاسەتا ئەڤی وەلاتیدا دکەم تشتەك بۆ من ئاشکرا نابیت، ئەرێ لسەر چ بنیات بەرپرس وی پۆستی وەردگرن))((هەمان ژێدەر،لا 92). ڕەخنە ل دەستهەلاتێ گرتییە. دیسان ئایین ژی ئێك ئەوان بابەتان بوویە کو نڤیسەرێ باس لێکری و ڕەخنە لێ گرتی بۆ نموونە ((وی دەمی من نەدزانی ئاین باشترین ڕێکە ژ بو بۆیاغ کرنا سیاسەتێ و گەهاندنا مەرەمێن تایبەت)) (هەمان ژێدەر، لا 85).((دلین نەدشیا بزانیت کو لڤی وەلاتی ئاین ژی مێ بنەفرەت و عەورەت دبینیت))(هەمان ژێدەر،لا 70). دیسان دنموونەیا ((ئەندازا چێکرنا خواندنگەها لڤی وەلاتی گەلەکا سەیرە هەکە مرۆڤ دچیتە ناڤ ئاڤاهیێن وانڤە دێ شێت زانیت راستی دەستهەلات چ گرنگیێ نادەتە سیستەمێ پەروەردێ!)) (هەمان ژێدەر، لا80). ب شێوەیەك ڕاستەوخۆ ڕەخنە ل کەرتێ پەروەردێ هاتیە گرتن.((جادێ پتر رۆلێ خوە یێ گێرای د پەروەردەکرنا من دا ژ خێزانا من، هەر ئەڤە دەستپێکا کارەساتا من و یا پتریا کەسانێن دی)) (هەمان ژێدەر، 37). د ئەڤێ ڕۆمانێدا ب بەرفرەهی بابەتێن جۆراو جۆر هاتینە بەرجەستەکرن. کو بتوندی ڕەخنێ ل جڤاکی و گەلەك لایەن و بیاڤێن جڤاکی دگریت، هەر ژ ئاینی بگرە هەتا دەستهەلات، و ڕۆلێ خێزانێ د پەروەردەکرنا زارۆکاندا.

5.2. گۆتارێن ژنان:

شێوازناسێن فیمینیست ددەنە دیارکرن کو گۆتارێن ژنان زێدەتر ژ یێن زەلامان دوو دلی تێدا هەیە، بەراورد لگەل یێن زەلامان کێمتر لوژیکینە، دیسان زمانێ ئەوان وەکو یێن زەلامان ڕەوان و ئێکلاکەر نینن، ژن زێدەتر ژ زەلامان کارێن هاریکار د ئاخفتنێن خۆدابکاردهینن، دیسان ژن وەکو زەلامی ئستراتیجیەتا خۆ فەرزکرنێ بکارناهینیت، بەلکو د ئاخفتنێدا نەرمترە و ئیستراتیجییەتا هاریکاریێ بکاردهینیت(Mills,2005:34).

مەرەم ژ ئاخفتنا ژنان بەردەوامی دانە ب ئاخفتنێ ژبەرهندێ ژی گەلەك دەربڕینێن(ئەز ژی هەروەسا)یان شێوازێ پرسیارێ وەکو(تە چاوا ڕۆژا خۆ بووراند؟) ... لێ مەرەم ژ ئاخفتنا زەلامی چەسپاندنا دەستهەلاتێیە و کونترۆلکرنە. (دانشگر ، کهن،58:2020).

هەروەکو د ئەڤان نموونەیاندا دیار: ((نەنە هەلبەت ژ نیشکەکێڤە ناهێت! بەس پا ئەڤ نەعال و کراسە لڤێرێ چدکەن؟ ما ئەز دێ هەر بەردەوامیێ دەمە دیدارێ))(شەوکەت،11:2015).هەروەك دیار کو د ئاخڤتنێن ئەوێدا جۆرە دوو دلییەك تێدا هەیە، هەروەسا د پرسیارکرنا خۆدا کو کارەکتەرا سەرەکی(هەبوون) ئاڕاستەیی ناخێ خۆ دکەت، ئەڤە ژی دیسان جۆرە دوو دلیا کارەکتەرێ دیاردبیت، دبیت ئەڤ چەندە بۆ کەسایەتییا ژنێ بخۆ وەکو ژنەك بزڤڕیت ژبەرکو هەردەم د جڤاکیدا ژ لایێن تاکێن دیڤە چاڤدێرییا وێ دهیتەکرن. ڤێجا دبیت ئەو تاکە هەڤ ڕەگەزا وێ بخۆ بیت یان ژی ڕەگەزێ بەرامبەر کو دبیتە ئەگەر گەلەك جاران ژن دوو دل بیت و ب باوەری پێنگاڤێن خۆ نە هاڤێت، د ئەنجامدا دبیتە کەسەکا باوەر بخۆ نەبیت و هەردەم د دانا بەرسڤ و بریاراندا دوو دل بیت. گەلەك جاران ب شێوەیەك نە ڕاستەوخۆ کارتێکرنێ لنڤیسینێن ئەوێ ژی دکەت و دناڤ نڤیسیناندا ڕەنگڤەدەت((ما ئەو ئەز بووم چوویمە دیدارێ!؟ مائەو ئەز بووم!؟ ماخۆنە کارێکتێرێن من ژ سەر کاغەزا رابووینە ڤە و ژڤانەك دگەلمندا هەیە؟))(شەوکەت، 11:2015).

هەروەکو دیار کو ئاخفتنکەری دڤێت بەردەوامیێ بدەتە ئاخفتنا خۆ ب پرسیارکرنا کومەکا پرسیاران. دیسان هەر ژ ئاخفتنێ دیارە کو هەتا ڕادەیەکێ لوژیکی نینە، و یا دوو دلە ژ ئەوا ڕویدەت، ژبەرکو کارەکتەر بەردەوام پریسیاران ئاڕاستەی خۆ بخۆ دکەت، هەروەکو هندابووی و و گەلەك جاران هەر بخۆ بەرسڤا ناخێ خۆ ددەت، واتە هەم پرسیار و هەم ژی بەرسڤ ژ ناخەکێ دەردکەڤن، هەتا وی ڕادەی وەل خوێندەڤانی دکەن ئەو بخۆ ژی نزانیت چیە چێدبیت، و پرسیار لدەڤ خوێندەڤانی بخۆ ژی دروست دبن، ئەرێ ئەو کارەکتەرە چوویە ئەوی ژڤانی؟ ئەگەر بەرسڤ بەلێ بیت پا چاوا ل ژۆرا خۆیە؟ ئەگەر بەرسڤ نەخێر ژی بیت دیسان خوێندەڤان دێ پرسیارکەت ئەرێ پا ئەو چ جلو بەرگێن ڤڕێژینە د ژۆرا ئەوێڤە؟ پا بۆچی لدەڤ دەیکا کارەکتەرێ جهێ سەرسۆرمانێ نینە؟ ب ئەڤی ڕەنگی خوێندەڤان ژی د چەند چرکەیێن نەلوژیکیدا دەرباز دبیت. هەر وەکو هەبوون بخۆ ئەڤێ چەندێ ڤەدگێڕیت: ((هزرا من بچ ڕەنگان دگەل گۆتنا وێ نەبوو، بەلکی ئەڤ کراسە و ئەڤ نەعالە و دیدارا شڤێدی بۆ من دسەیرن، ما ئەو ئەز بۆم؟! بۆ چی بۆ من دسەیرن و بۆ وێ نە؟))(شەوکەت، 2015: 12).

لڤێرێ ڕۆماننڤیس خوێندەڤانی لگەل کارەکتەری بەرەڤ مۆنولوگەکا نە ڕوون دبەت، کو چاوا (هەبوون) د هەمان دەمدا د ژڤانەکێ نەدیار دایە دگەل کەسەکێ نە دیار، و دیسان د ئەوی دەمیدا ل ژۆرا خۆڤەیە و نڤستییە، لڤێرێ ئەگەر ئەم بێژین خەونە ئەرێ پا ئەو چ نەعالا قەتیاییە دگەل ئەوی کراسی د ژوورا ئەوێڤە یێن ل دیدارێ لبەر ئەوێ، ئەگەر ئەم بێژین ڕاستییە پا چاوا د هەماندەمدا یا ل ژۆراخۆیە. ب ئەڤی ڕەنگی هەتا بەرپەڕێن داویێ ژ ڕۆمانێ ئەڤ ڕۆیدانا خەیالییا نە لۆژیکی دووبارە دبیت. هەتا دگەل کارەکتەرەکا دی بناڤێ(دلین) دبیتە ڕاستی، لێ ڕاستییەکا خەیال ئامێزا نە لوژیکی : ((ئێدی من بریاردا دەستا نە داهێلم و هەر شەڤ پشتی زەنگا دوازدێ من کراسەکێ سپی یێ دریای و پیس لبەرخوە دکر ژبەرکو نەدشیام بویکانیا

خوە کراسەکێ جوان پاقژ لبەر خوەبکەم، پرچا خوە ژی قژا قژا دکر ژبەرکو چ جوانکاری ئیدی وێ ناخەملینن بەرەف وێ کولانێ دچووم و زێرەڤانیا وی خانی دکر دەمێ من زانیبا قوربانیەکا دی دهیتە تێڤە من هەر زەنگ لێدا تاکو ئەو درەڤی و کچێ خۆ قورتال دکر)) (شەوکەت،2015:173-172).

ب ئەڤی ڕەنگی خەونا هەبوونێ ڕاستیبا دلینێیە. کو هەردوو قوربانیێن دەستێ نێرەکێنە. یا ئێکێ کچە بوویە قوربانیا بابەکێ و یا دی خۆشتڤییە بوویە قوربانا دەستێ بەرپرسەکێ ، لێ پەیڤا خۆشتڤی ل ئەڤێرێ ب واتایا خۆ یا پاقژ ناهێت، بەلکو ب واتایەکا دی کو ژن ببیتە قوربانی دهێت.

6.2. دەربڕینێن هەلگرێ کەرب و کینێ ب دژی ژنان:

لدویڤ هزرا میلزێ د زمانیدا کومەکا دەربڕینان هەنە بکارهینانا ئەوان دبیتە ئەگەرێ کێمکرنا پێگەهێ ژنێ و دبیتە ئەگەر ژن ب شێوازەك نێگەتیڤ بهینە وێنەکرن، ب ئەڤی ڕەنگی د زمانیدا جیاوازیێن جێندەری دهینە دیتن، بۆ نموونە دەربڕینا(چ جار کارێ ژنێ بدویماهیك ناهیت) ل دەمێ ئەڤ دەربڕینە دهیتە بکارهینان ئاماژە بهندێ دهێتە کرن کو دەما ژن ژ ئەگەرێ زۆرییا کارێ خۆ گازندەیان بکەت، ئەڤ دەربڕینە ژی ب ئەوێ ڕامانێ دهیت کو ژنان هەردەم کارەکێ هەی ئەو پێ ڕابن، بێگۆمان ئەڤە ژی وەکو یارییێکرنەکێیە، ب جدی وەرنەگرتنا کارێ ئەوێیە. دیسان دەربڕینا (لپشت هەر زەلامەکێ سەرکەفتی ژنەك هەیە) کو ب شێوەیەك نە ڕاستەوخۆ پەیامێن جیاوازییا جێندەری بخۆڤە دگرن، واتە هەردەم جهێ ژنێ لپشت زەلامییە (mills, 2005:99).

دئەڤێ ڕۆمانێدا ڕۆماننڤیسێ ب شێوەیەکێ ڕەخنەگرانە سەرەدەری دگەل ئەڤێ پرسێ کرییە و ڕەخنێ ل ئەڤان جۆرە دەربڕینان دگریت. بۆ نموونە : ((هزر دکەن ئەو ژنا کریە هەڤژینا خوە خزمەتکارا ویە، یا نەچارە هەموو کارێن ناڤمالێ بێ کێماسی ئەنجام بدەت، لبەر خزمەتا وی زەلامی بیت و زارۆکان خودان بکەت)) (شەوکەت،12:2015). ڕۆماننڤیس وەکو ژنەك ڕەخنێ لئەڤان جۆرە دەربڕینان دگریت، یێن کو ددەنە دیارکرن بتنێ ئەرکێ ژنێ دناڤا مالێدا سنووردارکرییە.

هەروەکو(گیلبێرت و گۆبار) ددەنە دیارکرن دناڤ نڤیسینێن نێراندا بتنێ دوو جۆر ژن دیاردبن یائێکێ فریشتەیا دناڤمالێدا، ئەو ژنە یا لدویڤ حەزا ڕەگەزێ نێر و لژێر فەرمانێن ئەوی، یا دی ژی وێنەیێ ژنەکا خراپە. لێ نڤیسەرا ناڤبری ئەڤ وێنەیێ تەقلیدی شکاندییە و هەتا ڕادەیەکێ د وێنەکرنا کارەکتەرەکێدا ژنەکا سەربەخۆ و خۆدان بریار ئافراندییە.

دنموونەیەکێدا ئێك ژ کارەکتەران دەربڕینەکێ ب دژی ژنان و پێگەهێ ئەوان دجڤاکیدا پێشکێشدکەت: ((هشبە کچێ بەس خوە ئەزمان درێژنە کە شەرم ژ خوە بکە تۆ کچی ڤان تشتا نە بێژە زویبە تشتا خوە بخۆ))(شەوکەت، 2015 : 95). ب ئەڤی ڕەنگی لدویڤ ئەڤێ هزرێ کو نابیت ژن دەربڕینێ ژ هزرا خۆ بکەن، یان بشەرم دبینن ژن باخڤیت، ئەڤ ئاخڤتنا کو(تۆ ژنی یان کچی نابیت هەمی تشتا بێژی) ب شێوەیەکێ ڕاستەوخۆ جیاوازییا جێندەری بخۆڤە هەلدگریت، و دبیتە ئەگەر ژن بهێنە پەراوێز ئێخستن، و داخازا گرتنا دەنگێ ژنێ دکەن. ئەڤ جۆرێ دەربڕینان مە بەرەڤ ئەڤی بابەتیڤە دبەت، کو ژنان ب درێژاهییا مێژوویێ هەمان دەردەسەری دیتیە، ژن ب گشتی دناڤ چاکیدا دهێنە بێدەنگکرن، لسەر بنەمایێ هندێ کو بریارێن ژنێ دجهێ خۆدا نینن، یان ژی شەرمە بۆ ژنێ دەربڕینێ ژ هزرا خۆ بکەت ژبەرکو ئەو ژنە نەك زەلام، واتە لسەر بنەمایێ ڕەگەزی ئەڤ جیاوازییە دهێتە ئەنجامدان.

هەرچەند ئەڤ جۆرە دەربڕینە کێم دناڤ نڤیسینێن نڤیسەرێدا ڕەنگڤەدایە. لێ ئەگەر هەبن ژی ب مەرەما ڕەخنەگرتنێ بووینە. هەژی گۆتنێیە کو دڤێت پەیڤ ودەربڕین و ڕستە لدویڤ دەوروبەرێ(سیاق) هاتی بکارهینان بهێتە هەڵسەنگاندن.

هەر ژبەر ئەڤان جیاوازییان نڤیسەرێن ژن گەلەك جاران ئەوان دەربڕینان دنڤیسینێن خۆدا بکاردهینن یێن کو ژنێن فیمینیست د گۆتارێن خۆدا بۆ پشتەڤانیکرنا ژنان بکاردهینن وەکو ((گەلەکا ساڤا بوو هێش نە گەهشتبو وێ قۆناغێ بزانیت ئەڤ گەردونە بخرڤە نێرە))(شەوکەت، 2015 : 73). هەروەکو لایەنگرێن فیمینیستی دەنە خویاکرن کو جڤاکێن نێرسالار هەنە و بەرێخۆدانا ئەوان بۆ ژنێ جیاوازە و ئەو ژنێ ب هەڤوەلاتییەکا پلە دوو دبینن. یان ژی دەما ژنێن فیمینیست باس ل زمانی دکەن کو دناڤا زمانیژیدا جیاوازیێن ڕەگەزی هەنە.((بەس من باس ل وێ ڕەڤێ یە تۆ دەستێ من بگری و من بەرەڤ ئازادیێ ڤە ببەی، ڕەڤ بەرەڤ رزگار بوونێ ژبن دەستیا هەستا، بەرەڤ پارچەکا ئەردی هەستێن من هەمبەر ئەڤینێ ئازاد ببن، پارچەکا ئەردی بیت رێزێ ل ڤیانێ و بزانن مرۆڤ پیرۆزترین بوونەوەرە رێز لێ بهێتەگرتن بێ جوداهییا ڕەگەزی و ڕەنگی))(هەمان ژێدەر، لا 159). ((وەلاتی گرنگی یا خوە یا ژ دەست دای بەرامبەر ڤێ بێدادی و بێ ڕێزی کرنا ل ژنێ دهێتە کرن)) (هەمان ژێدەر، لا 158). هەروەکو لایەنگرێن فیمینیستی داخازا ئازادیی و ڕێزگرتنێ بۆ ژنێ دکەت، دیسان ژ گرنگترین داخوازیێن فیمینیستان کو نە هێلانا جیاوازییا ڕەگەزییە بەرجەستە بوویە، دیسان داخوازییا ئێك ژ قۆتابخانێن فیمینیستی بناڤێ (فیمینیزما ڕەش) زێدەباری ئەو ب دژی جیاوازییا ڕەگەزی ڕادبن ب دژی جیاوازییا ڕەنگی ژی ڕادبن.

ئەنجام :

د ئەنجامێ ڤەکۆلینێدا و لدویڤ بنەمایێن مۆدێلا سارا میلزێ دیاربوویە کونڤیسینێن ڕۆماننڤیسێ ژنانەنە، چونکی گەلەك بنەمایێن مۆدێلێ ب سەرکەڤتیانە لسەر پراکتیزە بووینە. واتە شێوازێ نڤیسەرێ شێوازەکێ فیمینیستییە. وەکو بەلگە ژی چەندین بنەمایێن فیمینیستی لدویڤ خوێندنێن شێوازناسێن فیمینیستی د ڕۆمانێدا خویا بووینە. ژ ئەوان ژی لسەر ئاستێ پەیڤێ نڤیسەرێ شیایە پەیڤێن ڤالە ژ لایەنگرییا جێندەری بکاربینیت، هەروەسا ژمارەکا کێما پەیڤێن بێ پەردە د نڤیسینێن ئەوێدا دهێنە

دیتن. لگەل چەندین بنەمایێن دی لسەر ئەڤی ئاستی. دیسان لسەر ئاستێ ڕستێ و دەربڕینێ ژی گەلەك ژبنەمایێن ئەڤێ مۆدێلێ لسەر دگۆنجن، کو ڕستەیێن ئەوێ پڕی هەست و سۆزن، دیسان ب ڕێکا ڕستەیێ ئالۆزدەربڕین هەستێن ژنانە کرینە، هەروەسا لسەر ئاستێ گۆتارێدا ئەم دشێین بێژین گۆتارا ددقیدا زاڵ گۆتارەکا ژنانەیە، ب دەنگەکێ ژنانە زێدەترین پرسێن ژنان هاتینە ئازراندن و دەق وەکو ژن لگەل خوێندەڤانی دئاخڤیت.

هەردیسان ژ گۆشەنیگایەکا فیمینیستیڤە ل ڕویدان و بویەران نێرییە، بزاڤکرییە ڕەخنێ ل ئایدۆلۆجیا، ئایین، جڤاك، سیاسەت...هتد چەندین لایەنێن دی یێن جڤاکی بگریت، کو دبنە ئەگەرێ کێمبوونا پێگەهێ ژنان. ئەڤە ژی ئێك ژ تایبەتمەنیێن هەرە گرنگێن نڤیسینێن ژنانە دهێتە هژمارتن. لێ ئەڤە ئەوێ چەندێ ناگەهینیت کو نڤیسەرا ناڤبری شیابیت بتەمامی خۆ ژ پێشبینی و هزرا جڤاکی دەربارەی ژنان دویرکربیت، بۆ نموونە نڤیسەرێ هەرچەند بزاڤکربیت ژنەکا ئازا و خودان هێزبئافرینیت، لێ هەر تەمامبوونا ئەوێ ب زەلامیڤە گرێدایە، وەسان وێنەکرییە کو هەردەم لهێڤییا شاهزادەیەکییە (ڕەگەزێ نێر) بۆ هندێ ئەوێ ڕزگاربکەت و هێڤیێن ئەوێ بجهـ بینیت. دیسان کومەکا دەربڕینێن مینا(بێ شەرم، لەشفرۆش و نێچیرا خۆ...هتد) ژبۆ ژنێ بکارهینایە، کو دیسان بووینە ئەگەر زمانێ ئەوێ ژ لایەنگرییا ڕەگەزی ڤالە نەبیت. هەردیسان کارەکتەرێن نێر وەکو بکەر هاتینە بکارهینان بەرۆڤاژی ژنان هەردەم کار لسەر ئەوان هاتییە ئەنجامدان. ئەڤە ژی ئەوێ چەندێ دگەهینیت کو نڤیسەر بشێوەیەکێ کەڤتیە ژێر کارێگەرییا نێرینێن ئەوی جڤاکێ دناڤدا دژیت.

دئەنجامدا و لدویڤ خوێندنا مە بۆ دەقی ئەنجامدای، خویا بوویە زێدەباری ئەوێ چەندێ زمانێ نڤیسەرێ بکارهینای زمانەکێ ژنانەیە، ب ڕێکا ئەڤی زمانی هەتا ڕادەیەکێ وێنەیێ ژنا تەقلیدی شکاندییە. هەژی گۆتنێیە بنەمایێن ئەڤێ میتۆدێ ب سەرکەفتیانە لسەردەقی پراکتیزە بووینە، لێ هەر ب شێوەیەکێ نە ڕاستەوخۆ چەندین نێرین و ئایدۆلۆجیێن نێرینە لسەر ژنان ددەقیدا بەرجەستەکرینە، ئەڤ هزرە ژی بووینە ئەگەر هەتا ڕادەیەکێ هەر چەند کێم ژی بیت زمانێ ئەوێ لایەنگرییا جێندەری دناڤخۆدا هەلگریت.

ژێدەر ب زمانێ کوردی:

فریدمەن،جیەن(2001). فیمینیزم. و.فەرشید شەریفی: چاپخانەی کارۆ.

ژێدەر ب زمانێ عەرەبی:

النوردين،عزيز(2019).صورة المرأة في الأدب النسوي"احلام المستغانمي" انموذجارسالة ماجستير: جامعة ابن خلدون-تيارت

جيرو، بيير(1994). الاسلوبية. ترجمة: منذر العياش.ط. الثانية : مركز انماء الحضاري.

حسن، زمن كريم(2021). النشوء التاريخى لموجات الاتجاهالنسوى:مجلة البحوث الشرق الاوسط. العدد(63).صص232-195

دانشگر،اذر ومعصومه زارع كهن(٢٠٢٠).قراءة ادبية فى روايات بلقيس سليمانى على اساس نظرية سارا ميلز اللغوية:مقالة فصيلة إضاءات نقدية. 10 (40). ص ص 76-49.

العجمى، حسن بن إبراهيم بن فاضل(2020). الألوان و رمزيتها فى الشعر العمانى الحديث: مجلة الدولية الالكترونية لتقدم فى العلوم الاجتماعية(lJASOS). 6(18).صص1106-1092.

فاري،آية و عجال، حفيضة(2022).خصوصية الكتابة النسوية في رواية "لحضة لأختلاص الحب و قصص أخرى " لفضيلة الفاروق.رسالة ماجستير: جامعة العربي التبسي. تبسة.

ژێدەر ب زمانێ فارسی:

فتوحی، محمود (1390). سبک شناسی نظریەها، رویکردها و روشها. تهران: سخن.

ژێدەر ب زمانێ تورکی:

şen,c.(2011).feminist .edebyat eleştirisi ve nihan kaya'nin(gelin hikayesinin incelemesi).*cbü sosyal bilimler dergisi*.9(2).ss 448-458.

Moran, B.(2002). Edebiyat kuramları ve eleştiri. 7 baski. Istanbul: cam yayınevi.

Mohammed, C, H. ve casim, A, M.(2023).dil ve cinsiyet ayrılık ve eksiklik kiramı incelemesi. *social science studies journal*.vol(9).ss 6342-6348.

ژێدەر ب زمانێ ئینگلیزی:

ibrahim,F. H (2020).a feminist stylistic analysis of katherine mansfield's"mis bill".*al adab journal*.2(132).pp 77-96.

Gilber, S. and Gubar, S.(2000).the madwomen in the attic. Second edition. London: Yale University press new haven and London.

Maknun, L. and Sotlikova, R. and Hartati, E.(2023).women’s discriminatyion of beauty is a wound: fiminist stylistics apporach of sara mills.*literature & literacy.* 1(2).pp95-109.

Montoro, R (2014). Feminst stylistic.in M Burke.(Ed.). the ruotledge. Handbook of stylistics.346–361.Oxon: Rutledge.

Mills,S (2005) feminst stylistic: By routledge 11 new fetter Lane, London EC4P 4EE.

Norgaard, N., Busse, B., Montoro, R.(2010). Terms in stylistics. Lomdom: Continuum international publishing Group.

Rahimnouri, Z. and Ghandehariun, A(2020).a feminist stylistic analysis of Doris lessings

the fifth child (1988). *Journal of language and literature.* 20(2). pp221-230.

Surgery, S. and Setia,, E. and Marulafau, S.(2020).a feminist stylistics analysis in rupi kaur’s the and her flowers.*journal of language.* V(2). No(2).pp170-186.

ufot,B. G.(2012). fiminst stylistics :a lexico - grammatical sudy of the female sentencein austen's pride andprejudice and hume - sotomi's the general wife).*academy publisher.*2(12). pp2460-2470.

ملخص:

الاسلوبية النسوية هو نهج حديث ونقدي يدمج بين اللغويات والنقد النسوي لدراسة كيفية تأثير البنى المجتمعية على لغة وأسلوب النصوص الأدبية. كما يستكشف الاختلافات الأسلوبية بين الكتاب والكاتبات. حيث تطبق هذه الدراسة في الإطار الأسلوبي النسوي لسارة ميلز لتحليل رواية مرن دزەنگا 12 دا(الموت عند الجرس الثاني عشر)، مما يمثل أول تطبيق لهذا النموذج على النص داخل البحث الأدب الكوردي في حين تم استكشاف النقد النسوي في الدراسات الكوردي، إلا أن هذا النهج التفسيري المحدد لا يزال غير مدروس. لذلك، يقدم هذا البحث منظورًا جديدًا في دراسة الأسلوبية النسوية. ومن المتوقع أن تستخدم المؤلفة لغة مميزة للكاتبات في هذه الرواية، تختلف عن الخيارات الأسلوبية للكتاب الذكور. هذا التمييز يجعل النص ذو أهمية خاصة للتحليل من خلال عدسة نسوية. تتحدى الدراسة المنهجيات الأدبية التقليدية من خلال فحص كيف تعكس السمات اللغوية الأفكار النسوية. بعبارة أخرى، يكشف هذا النهج عن التحيزات الإيديولوجية داخل النص من خلال تفكيك بنيته اللغوية. وتشير النتائج إلى أنه على الرغم من أن المؤلفة تمكنت إلى حد كبير في الحفاظ على أسلوب لغوي أنثوي في نصها، إلا أنها لم تكن خالية تمامًا من تأثير اللغة الذكورية السائدة. وقد يكون هذا بسبب تأثير الفكر المجتمعي السائد والمعتقدات والقيم الذكورية التي تؤثر على المؤلفة.

الكلمات المفتاحية: الاسلوبية النسوية، المرأة، اللغة الجندرية، مرن دزەنگا 12 دا ، سارة ميلز.

AN ANALYSIS OF MIRIN D ZANGA 12DA NOVEL ACCORDING TO SARA MILLS' FEMINIST STYLISTIC MODEL

ABSTRACT:

Feminist stylistics’ is a modern and critical approach that integrates linguistics and feminist criticism to examine how societal structures influence the language and style of literary texts. It also explores stylistic differences between male and female writers. This study applies Sara Mills' feminist stylistic framework to analyze the novel *Mirin di Zenga 12 da* (Death at the 12th Bell), marking the first application of this model to the text within Kurdish literary research. While feminist criticism has been explored in Kurdish studies, this specific interpretative approach remains underexamined. Therefore, this research introduces a new perspective in the study of feminist stylistics. It is anticipated that the author employs a language distinctive to female writers in this novel, differing from the stylistic choices of male writers. This distinction makes the text particularly relevant for analysis through a feminist lens. The study challenges traditional literary methodologies by examining how linguistic features reflect feminist ideas. In other words, this approach reveals ideological biases within the text by deconstructing its linguistic structure. The findings suggest that although the author was largely able to maintain a feminine linguistic style in her text, she was not entirely free from the influence of dominant masculine language. This may be due to the impact of prevailing societal thought, beliefs, and masculine values that have affect the author.

KEYWORDS: Feminist Stylistics’, Woman, Gendered Language, Mirin Di Zenga 12 Da, Sara Mills.

.